

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1925 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 17 april 1925 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 222, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll,

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 (nr 141 s. 42),

2) lag om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat,

3) lag om ändrad lydelse av 6 § lagen om kyrkofond den 9 december 1910 (nr 141 s. 37), och

4) lag om förskott ur kyrkofonden till bekostande av viss nybyggnad å ecklesiastika löneboställen,

dels ock hemställt, att riksdagen, därest de under 1), 3) och 4) omförmälda lagarna bleve av riksdagen antagna, ville bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma dagen för deras ikraftträdande.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, likaledes till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 299 av herr *Wohlin* m. fl.,

inom andra kammaren:

nr 452 av herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Svensson* i Grönvik,

nr 453 av herr *Gustafson* i Kasenberg, och

nr 454 av herr *Pehrsson* i Göteborg, i vilken motions syfte instämt herr *Olsson* i Berg m. fl.

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 9 saml. 1 avd. 30 häft. (Nr 35.)

Beträffande de framlagda lagförslagens närmare innehåll och vad till stöd för desamma samt för det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet anförts torde få hänvisas till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag ävensom till nedan omförmälda, till grund för förslagen liggande sakkunnigbetänkande.

Vad motionärerna hemställt återgives här nedan; och tillåter sig utskottet att i fråga om de skäl, som motionärerna anført till stöd för sina yrkanden, i huvudsak hänvisa till motionerna.

Genom de författningar angående det ecklesiastika löneväsendet, som utfärdades den 9 december 1910, och vilka alla avse det territoriella prästerskapet, vidtogos genomgripande förändringar även beträffande dispositionen och förvaltningen av den åt detta prästerskap anslagna fasta egendomen.

Denna nya lagstiftning är grundad på, bland andra, den grundsatsen, att de prästerliga tjänst innehavarna skola in natura åtnjuta fri bostad och, när tillgång därtill finnes, ved till husbehov, och att i övrigt lönerna utgå helt i penningar, vartill kommer till visst belopp fastställd ersättning för skjuts i tjänstären. Prästerna skola sålunda — med ett oväsentligt, i 7 § boställsordningen angivet undantag, som här kan förbigås — ej vara hänvisade att söka utfå någon del av sin lön ur boställets avkastning, utan de bestämda lönerna skola tillhandahållas tjänst innehavarna av pastoratsborna genom vederbörande kyrkoråd. Den fria bostaden beredes kyrkoherde och komminister sålunda, att tomt med bostadshus och, där hinder ej möter, erforderligt område till trädgård upplåtes å prästens förutvarande bostadsboställe eller å annat inom pastoratet beläget boställe eller ock å plats, som av pastoratet för ändamålet erbjudits. Boställe, som sålunda är avsett till löntagares bostad, kallas *prästgård*; annat boställe kallas *löneboställe*. Löneboställena skola alla utarrenderas. Enligt meddelade närmare bestämmelser äro boställsarrendena i regel anvisade åt vederbörande pastorat som bidrag till prästerskapets avlöande, men vissa arrenden skola ingå till den genom den nya lagstiftningen tillskapade gemensamma avlöningstillgången, *kyrkofonden*. Till kyrkofonden äro kyrkoråden skyldiga att redovisa arrenden, som av dem få användas till prästerskapets avlöning men ej äro för detta ändamål i stadgad ordning behövliga.

Genom den förändrade uppgift, prästerskapets boställen erhållit enligt det nya avlöningssystemet, har även deras betydelse i ekonomiskt hänseende blivit en helt annan än förr. Tidigare har prästen i sin egenskap av indelningshavare själv haft intresse av att boställena — med undantag av det jämförelsevis ringa antal, vars avkomst ingick till prästerskapets löneregleringsfond — hölles uppe vid hög avkastningsförmåga. Sedan avkomsten av de s. k. löneboställena enligt de nya bestämmelserna icke uppbares av prästen, har intresset av att dessa boställen lämna högsta möjliga avkastning

övergått på pastoratet eller, där boställets avkomst skall ingå till kyrkofonden, på denna fond. Kyrkofondens onförmälda intresse är emellertid i själva verket ett församlingarnas och kyrkans intresse. Kyrkofonden har nämligen enligt det nya avlöningssystemet en synnerligen vittgående betydelse för församlingar och prästerskap.

Rörande förvaltningen av de ecklesiastika boställena gälla den ecklesiastika boställsordningen av den 9 december 1910 samt den allmänna nyttjanderättslagen och den av Kungl. Maj:t i administrativ ordning med stöd av bemyndigande i boställsordningen utfärdade ecklesiastika arrendeförordningen av den 15 september 1911, vilken sistnämnda författning liksom den allmänna nyttjanderättslagen emellertid har avseende allenast å löne-boställena.

Sedan vid tillämpningen av arrendeförordningen yppat sig åtskilliga brister i arrendesystemet, tillsattes år 1919 sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med revision av sagda förordning. Dessa avgåvo den 28 februari 1923 betänkande angående det ecklesiastika arrendeväsendet, innehållande icke blott förslag till ny arrendeförordning utan även förslag i åtskilliga andra i samband därmed stående frågor. De genom förevarande proposition framlagda förslagen ansluta sig i huvudsak till de sakkunnigas förslag. De sakkunnigas förslag till ny arrendeförordning har ej underställts riksdagens prövning, enär, såsom nyss blivit antytt, Kungl. Maj:t är genom boställsordningen bemyndigad att meddela de särskilda föreskrifter, enligt vilka utarrenderingen skall äga rum.

I betänkandet hava de sakkunniga erinrat, hurusom det ganska snart efter den nya lagstiftningens tillkomst visade sig, att lönebostälernas utarrendering enligt den nya ordningen icke lämnade tillfredsställande resultat.

Beträffande de huvudsakliga bristerna i arrendesystemet och deras orsaker hava de sakkunniga anfört följande.

Orsakerna till det mindre gynnsamma arrenderesultatet kunna naturligtvis vara helt och hållet lokala eller tillfälliga. Exempelvis har anledningen till att utarrendering utfallit ogynnsamt eller omöjliggjorts stundom varit att söka däri, att arrendeauktionen på grund av särskilda omständigheter kommit att hållas allt för nära inpå tillträdet. De av kristiden framkallade abnorma förhållandena hava i mycket skärpt de påtalade olägenheterna och utgöra måhända i åtskilliga fall så gott som enda eller åtminstone huvudsakliga förklaringen till dessa. Tillräckligt många omständigheter kvarstå dock, som hänvisa på att orsakerna äro av mera bestående beskaffenhet och böra sökas i vissa mera fundamentala brister i själva arrendesystemet, sådant detta föreligger i gällande författningar.

I överensstämmelse med de erfarenheter, som gjorts av länsstyrelser och andra, hava de sakkunniga funnit, att bristerna i det nuvarande arrendesystemet, i vad dessa brister kunna anses som orsaker till de mindre gynnsamma arrenderesultatena, huvudsakligen äro hänförliga till nedanstående omständigheter.

1. Den nämnd, som har fått sig anförtrott att verkställa arrendeuppskattningen, äger icke den sammansättning, att en fullt pålitlig arrendevärdering är att i regel påräkna.

2. Den nybyggnadsskyldighet, som enligt den nya lagstiftningen åligger arrendatorn och som kommer att i särskilt stor utsträckning tagas i anspråk, då löneboställe utarrenderas första gången efter det ny löne reglering, fastställd enligt 1910 års löne regleringslag, trätt i tillämpning, är ofta för arrendatorn synnerligen betungande med hänsyn framför allt därtill, att arrendatorn har att förskjuta byggnadskostnaden, vilken först småningom återgåldas honom. Ofta förekommer härjämte, att löneboställes hus skola på grund av meddelade bestämmelser byggas större och kostsammare än som är förenligt med boställets storlek och avkastningsförmåga, något som är beroende därpå, att bestämmandet av de hus, vilka skola finnas å löneboställe, icke ingår som ett led i arrendeuppskattningen, utan överlämnats till avgörande i judiciell-administrativ ordning av särskild myndighet, vilken vid frågans prövning saknar erforderlig kännedom om betingelserna för boställets utarrendering och om boställets avkastningsförmåga.

3. Den arrendatorerna på grund av bestämmelsen i arrendeförordningens 13 § i regel ålagda skyldigheten att tillhandahålla tjänst innehavaren skjuts och vissa andra tjänstbarheter »mot måttlig ersättning» förorsakar, att arrendebeloppet måste sättas under vad eljest kunde hava varit att påräkna, samt verkar återhållande på arrendespekulanter.

4. I nära sammanhang med nu omförmälda brister står ytterligare en, som väl icke kan hava övat någon inverkan på det nuvarande arrenderesultatet, men som har stor betydelse för ett gott resultat av boställes förnyade utarrendering därigenom, att den motverkar boställes hållande i god hävd och uppehållandet av boställes avkastningsförmåga. Nu berörda brist hänför sig till det förhållandet, att den tillsyn, som utövas över att arrendatorn håller lönebostället i god hävd till hus och jord, icke är tillfredsställande.

De åtgärder, som enligt departementschefens uttalande anses böra vidtagas för avhjälpande av de framhållna bristerna, gå i huvudsak ut på följande, nämligen

att arrendeuppskattningen, vilken enligt nu gällande rätt är anförtrodd åt landsfiskalen i samråd med vissa personer i orten, skulle överlämnas till en av mera speciellt sakkunniga personer sammansatt nämnd, bestående av tre ledamöter, samtliga med rösträtt,

att befogenheten att bestämma, huru löneboställe skall vara bebyggt, vilken befogenhet nu i första hand tillkommer synerätten, skulle, efter utredning av arrendeuppskattningsnämnden, tillkomma de utarrenderande myndigheterna, vilka det skulle åligga att tillse, att boställets bebyggande lämpades efter boställets bärkraft,

att arrendator skulle för bestridande av kostnad för nybyggnad kunna erhålla förskott ur kyrkofonden, samt

att uppdraget att förrätta av- och tillträdessyn samt ekonomiska besiktningar skulle överflyttas på omförmälda nämnd, vilken med hänsyn till sin ställning erhållit beteckningen boställsnämnd.

Förslag i det i första punkten omförmälda hänseendet är ej framlagt i propositionen, enär bestämmelse därom tillhör arrendeförordningen, men frågorna i de övriga punkterna innefattas i de vid propositionen fogade lagförslagen, vilka emellertid förutsätta, att arrendeuppskattningen överlämnas till boställsnämnden, vars sammansättning m. m. angivits i förslaget till lag om ändring i vissa delar av boställsordningen.

Därjämte hava i propositionen föreslagits ändrade bestämmelser i syfte att åt de ordinarie prästerna bereda en mot den verkliga kostnaden så vitt möjligt svarande ersättning för ämbets skjuts. Denna fråga sammanhänger på det närmaste med en av de sakkunniga förordad ändring i den ecklesiastiska arrendeförordningens 13 §, vilken ändring avser bestämmelsen rörande skyldighet för arrendatorn att till tjänstinnehavaren utgöra skjuts och andra tjänstbarheter. Tillika har departementschefen, i överensstämmelse med de sakkunniga, förklarat sig anse en ovillkorlig förutsättning för denna ändrings genomförande vara, att frågan om prästernas ämbets skjuts samtidigt löstes på ett lämpligt sätt.

I de av herr *Wohlin* m. fl. samt herrar *Olsson* i Kullenbergstorp och *Svensson* i Grönvik avgivna, likalydande motionerna yrkas avslag på det i propositionen framlagda förslaget i dess helhet. Till stöd härför hava motionärerna bl. a. — med framhållande av det sammanhang, som enligt motionärernas mening förefunnes mellan å ena sidan de i förevarande proposition upptagna spörsmål och å andra sidan vissa frågor rörande den ecklesiastiska jordens förvaltning och disposition ävensom frågan om revision av de prästerliga avlöningslagarna, samt med erinran att riksdagen vid flera tillfällen under de senaste åren fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten av att i större omfattning än vad som för närvarande vore möjligt kunna taga den ecklesiastiska jorden i anspråk för nybildning av mindre jordbruk — åberopat, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag till ändringar i den ecklesiastiska boställsordningen i väsentlig mån komme att föra utvecklingen i en riktning, motsatt den som riksdagen i sina förenämnda framställningar förordat.

Frågans sammanhang med andra spörsmål. Herr Wohlins m. fl. samt herrar Olssons och Svenssons motioner.

Även utskottet anser, att det föreligger ett visst sammanhang mellan omförmälda frågor, varför de av motionärerna framställda erinringarna kräva att noggrant beaktas. Utskottet har vid frågans övervägande emellertid funnit den av motionärerna uttalade farhågan för att genomförandet helt eller delvis av de nu föreslagna förändringarna skulle föregripa lösningen av övriga här berörda frågor icke till alla delar äga den bärkraft, som motionärerna ansett.

Utskottet.

Den föreliggande propositionen avser icke någon rubbning av grunderna för den nuvarande förvaltningen utan åsyftar blott att inom den redan givna ramen söka åstadkomma större effektivitet åt förvaltningen. Man vill, med

undanröjande av den nuvarande dualismen, som lägger arrendeuppskattningen och frågan om boställets bebyggande i skilda händer, vinna större sakkunskap vid dessa frågors handläggning och i övrigt åstadkomma ökade garantier för ett lämpligt bebyggande och ett gynnsamt arrenderesultat. Den mest vittgående förändring, som i sådant syfte föreslås — en förändring, som utskottet emellertid, såsom av det följande närmare framgår, för sin del endast med väsentliga modifikationer kan tillstyrka — innebär, att vissa vid förvaltningen biträdande organ, som nu till större delen utgöras av i statens tjänst anställda personer, utbytas mot enskilda personer, vilka visserligen skulle utses för vissa korta tidsperioder men dock icke erhålla fast ställning. En ändring i enlighet med förslaget, framförallt om detta modifieras så som utskottet ifrågasätter, läser icke mera än den nuvarande boställsordningen innebära hinder för genomförandet av sådana förändringar i förvaltningen av den ecklesiastika jorden eller i dess disposition, som framdeles må prövas lämpliga.

För övrigt ligger i sakens natur, att ifrågavarande, till ett allmänt ändamål anslagna fasta egendom måste, så länge den intar denna ställning, skötas på bästa sätt. Då egendomen har stor betydelse för finansieringen av det ecklesiastika avlöningsväsendet och den kyrkliga organisationen, sammanfalla de särskilda församlingarnas och det allmännas intressen av att egendomen göres så avkomstbringande som möjligt.

Motionärernas huvudskäl mot förslagen synes vara, att deras genomförande skulle för framtiden väsentligt försvåra verkställigheten av en lagstiftning om den ecklesiastika jordens styckning. För utskottet synes det emellertid antagligt, att nedan angivna ändringar i boställsordningen i förening med de ändringar, de sakkunniga ifrågasatt i arrendeförordningen, så långt ifrån komme att försvåra ett framtida användande av boställena för styckning till mindre jordbruk, att ändringarna snarare komme att föra utvecklingen i den riktning, som riksdagen förordat. Omförmälda författningsändringar syfta nämligen bl. a. till att jorden ej måtte bebyggas med dyrare hus än den förmår bära, att jorden måtte i större utsträckning än nu är fallet hållas obebyggd eller endast delvis bebyggd och att boställes upplåtande i tomter o. d. måtte påskyndas; jfr förslaget till arrendeförordning 2 § 4 mom. samt 4 § 3 mom. c), d) och e). Visserligen har man här, helt naturligt, tagit som utgångspunkt befrämjandet av boställets bästa, men samtidigt underlättas en eventuell styckning. Något fastläsande av boställena som arrendegårdar sker ej mera genom de föreslagna bestämmelserna än genom de nuvarande.

Departementschefen har framhållit, dels att ett eventuellt beslut om att ställa den ecklesiastika jorden till förfogande för styckning och försäljning till mindre jordbrukslägenheter m. m. ej kan genomföras annat än successivt, och dels att under ett vart av de närmaste åren vore att påräkna ett stort antal ecklesiastika boställen, som kunde göras tillgängliga för för-

säljning, om sådan prövades gagnelig. Av en i statsrådsprotokollet (s. 117) meddelad uppgift framgår, att antalet arrendelediga boställen för åren 1926—1932 uppgår till respektive 230, 515, 410, 329, 493, 48 och 56, olika lotter av ett och samma boställe härvid icke räknade för sig. Av vissa från länsstyrelserna till de ecklesiastika arrendesakkunniga inkomna uppgifter, varav utskottet tagit del, inhämtas, att antalet förutvarande bostadsboställen, vilka, nu upplåtna på 20 års arrende, bliva arrendelediga åren 1934—1940, utgör respektive 9, 29, 125, 228, 282, 226 och 35. Huru många förutvarande löningshemman under sistnämnda år bliva arrendelediga framgår ej av de sakkunnigas handlingar; men torde de emellertid kunna beräknas till i genomsnitt ett femtiotal årligen. Av de angivna siffrorna framgår, att, om en lagstiftning i syfte att tillhandahålla den ecklesiastika jorden för bildande av smärre jordbruk och egna hem under de närmaste åren kommer till stånd, ett stort antal boställen kunna göras för ändamålet tillgängligt.

Under erinran därom, att riksdagen i skrivelse år 1924, nr 142, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt föranstalta om utredning rörande beredandet av större möjligheter för upplåtande av ecklesiastisk jord till smärre jordbruk och egna hem, anser sig utskottet kunna hysa den förvissningen, att förslag till dylik lagstiftning inom en nära framtid skall föreläggas riksdagen. Att i avvaktan härpå undanskjuta frågan om ändrade regler för den ecklesiastika jordens bebyggande och utarrenderande skulle emellertid vara till skada för dess skötsel.

Med anledning av motionärernas hänvisning till vad kyrkofondskommitténs den 31 maj 1923 avgivna betänkande innehåller beträffande löneboställenas förvaltning torde få erinras därom, att kommittén icke ifrågasatt, att den direkta förvaltningen av de ecklesiastika löneboställena skulle omhänderhavas av den av kommittén föreslagna s. k. kyrkofondsstyrelsen, utan ansett förvaltningen böra bibehållas i huvudsakligen oförändrat skick. Beträffande arrendeförfarandet har kommittén i det väsentliga instämt med de ecklesiastika arrendesakkunniga. Därjämte har kommittén — efter att hava kommit till ett negativt resultat beträffande frågan om förvaltningens hänläggande under domänstyrelsen — uttalat sig till förmån för inrättandet av ecklesiastika domänintendentsbefattningar. — Kyrkofondskommitténs betänkande är ännu beroende på Kungl. Maj:ts beslut.

Väl hava vissa myndigheter i yttranden över såväl arrendesakkunnigas som kyrkofondskommitténs betänkande upptagit frågan om förläggande under domänstyrelsen av förvaltningen av de ecklesiastika löneboställena, och likaså har kammarkollegiet — vilket uttalat sig mot en sådan förändring — angivit en del problem, som framställde sig i sammanhang med förvaltningsfrågan eller kunde komma att uppstå, då frågan om revision av det ecklesiastika löneväsendet bleve aktuell; men de sålunda berörda reformtankarna hava framkastats helt konturlösa, varför möjligheten av deras realiserande ej kan tillnärmelsevis bedömas. För övrigt har kollegiet,

på sätt av dess yttrande framgår, funnit sig hava anledning att i allt fall tillstyrka omedelbara lagstiftningsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Ej heller ur de förvaltningen berörande synpunkter, som sålunda angivits, torde kunna åberopas skäl, vilka enligt utskottets mening böra föranleda ett undanskjutande av arrendefrågan.

På grund av vad sålunda förekommit anser alltså utskottet några betänkligheter icke böra möta för riksdagen att ingå i realprövning av det föreliggande förslaget.

Vad av motionärerna anförts beträffande önskvärdheten att hålla ecklesiastisk jord tillgänglig för upplåtelse till smärre jordbruk och egna hem m. m. för det fall att lagstiftning i sådant hänseende kommer till stånd, synes emellertid utskottet vara av den betydelse, att behörig hänsyn till möjligheten av en dylik lagstiftning bör tagas vid den fortsatta utarrenderingen av ecklesiastiska löneboställen.

Till denna fråga återkommer utskottet i det följande.

Utskottets
ståndpunkt
till förslaget
huvudgrunder.

Såsom departementschefen angivit i sitt anförande till statsrådsprotokollet, hava de myndigheter, vilka yttrat sig över de arrendesakkunnigas betänkande, praktiskt taget enhälligt instämt i de sakkunnigas uttalanden beträffande det mindre tillfredsställande resultatet av den utarrendering, som enligt 1911 års ecklesiastiska arrendeförordning ägt rum av de ecklesiastiska löneboställena. Jämväl vad som anförts om orsakerna till detta förhållande och om behovet av förändrade bestämmelser har flertalet biträtt. I stor omfattning hava myndigheterna likaledes förklarat sin anslutning till de åtgärder, som de sakkunniga föreslagit i syfte att avhjälpa bristerna.

Genom vad sålunda och i övrigt förekommit har det enligt utskottets övertygelse blivit ådagalagt, att de för närvarande gällande bestämmelserna om det ecklesiastiska arrendeväsendet icke äro tillräckligt ägnade att tillgodose de krav, som med hänsyn till pastoratens och det allmännas berättigade intressen böra ställas på de ecklesiastiska löneboställena, nämligen att de skola — så länge de äro bibehållna för sitt nuvarande ändamål — på uthålligt sätt lämna den högsta möjliga avkastning till förmån för detta sitt ändamål, att bereda pastoraten bidrag till prästerskapets avlöning. Orsakerna till det mindre gynnsamma arrenderesultat, som erkänts ofta föreligga, kunna väl, såsom även angivits, vara helt eller delvis lokala eller tillfälliga, men uppenbarligen äro orsakerna i icke ringa utsträckning att söka i vissa generella brister i de i ämnet gällande författningarna.

Det synes därför utskottet oundgängligt att i anslutning till det genom propositionen framlagda förslaget vidtaga vissa åtgärder i syfte att undanröja eller förminska de anmärkta bristerna.

Utskottet går nu att redogöra för sin ställning till förslagets huvudgrunder.

De i ämnet nu gällande författningarna stadga bland annat följande.

Löneboställena skola vara försedda med de laga hus, som av synerätt prövas nödiga. Arrendeuppskattningen verkställas på landet av landsfiskal och i stad av magistratsperson i samråd med kontraktsprosten, tjänstinnehavare, vars rätt beröres av utarrenderingen, samt ombud för pastoratet eller domkapitlet, varefter utarrenderingen äger rum genom länsstyrelsen efter domkapitlets hörande. Ekonomisk besiktning förrättas på landet av landsfiskalen såsom ordförande jämte två nämndemän och i stad av magistratsperson såsom ordförande jämte två av magistraten utsedda sakkunniga män. Av- och tillträdessyn samt laga syn förrättas på landet av domare jämte minst två, högst fyra nämndemän samt i stad av rådstuvurätt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för boställenas utarrendering och tillsyn finnas s. k. boställsnämnder, bestående av tre i lantbruks- och därmed sammanhängande affärsförhållanden kunniga män, av vilka en, tillika ordförande, jämte ersättare för honom, för högst tre år åt gången förordnades av Kungl. Maj:t och två skulle, jämte lika antal ersättare, för tre år åt gången, utses, den ena av häradsrätten eller i fråga om stad, som ansåges böra utgöra eget tjänstgöringsområde, av magistraten och den andra av domkapitlet, dock att Kungl. Maj:t ägde att, där särskilda skäl därtill föranledde, beträffande sättet för utseendet av sistnämnda två ledamöter och ersättare för dem annorlunda förordna. Boställsnämndens tjänstgöringsområde skulle bestämmas av Kungl. Maj:t. Efter departementschefens uttalande borde nämndsdistrikten i regel sammanfalla med tingslaget. Boställsnämnden skulle hava att verkställa arrendeuppskattning och i sammanhang därmed uppgöra förslag i fråga om vilka och hurudana hus borde finnas å löneboställe, att förrätta ekonomisk besiktning (jämväl å prästgård) samt att å löneboställe hålla av- och tillträdessyn, varjämte det enligt förslaget till arrende-förordning avsetts, att nämnden skulle under arrendeperioden tillhandagå med vissa utredningar och yttranden. Boställsnämndens ledamöter skulle vara berättigade till resekostnads- och traktamentsersättning, ordföranden dessutom till arvode, detta senare utgående ur kyrkofonden.

Boställsnämnds inrättande har avstyrkts i de motioner, som avgivits av herr *Wohlin* m. fl. samt herrar *Olsson* och *Svensson*.

Herrar
Wohlins, Olsson
och
Svenssons
motioner.

Det i nämnda två motioner framställda avslagsyrkandet, så vitt det hänföres till boställsordningen, grundar sig, förutom på de i det föregående berörda allmänna synpunkterna, även på den uppfattningen, att den föreslagna ändringen skulle utan motsvarande fördelar medföra en väsentlig stegring av de nuvarande kostnaderna för förvaltningen av den ecklesiastiska jorden.

Herr *Pehrsson* åter yrkar, att bestämmelserna angående boställsnämnd och vad därmed ägde sammanhang måtte utgå ur lagförslaget och i stället där införas vissa av honom föreslagna ändringar. Det syntes honom

Herr Pehrsson
s motion.

lämpligast att icke nu inrätta någon »boställsnämnd» i nu föreslagen omfattning, med en ny klass tjänstemän med därav förorsakade kostnader, utan att i stället endast vidtaga sådana förändringar i den nuvarande uppskattningsnämnden, att den utan nämnvärd merkostnad kunde göras mer kvalificerad för uppgiften. Att berörda nämnds arbetsområde skulle för ordföranden omfatta länet och för bisittarna distrikt i regel motsvarande härad komme att medföra stora resekostnader och syntes icke vara av behovet påkallat. Arrendeuppskattningsnämnden syntes böra bestå av tre i lantbruks- och därmed sammanhängande affärsförhållanden kunniga män, av vilka Konungens Befallningshavande ägde att utse en ledamot, som tillika vore ordförande, domkapitlet en och pastoratet en. Skulle det anses nödigt att tillföra denna nämnd ytterligare sakkunskap, kunde en fjärde ledamot med samma kvalifikationer utses från församling i närheten utav domaren i orten. Man måste, anför motionären vidare, ställa sig i viss mån betänksam mot att uppskattningsnämnden tillika skulle fungera såsom syne-nämnd och sålunda ensam judiciellt avgöra mycket viktiga frågor av vittgående ekonomiska konsekvenser och med inflytande på boställets arrende och skötsel under en lång följd av år.

Utskottet. Det centrala i det i propositionen framlagda förslaget till en s. k. boställsnämnd ligger tydligen i anordningen med en omorganiserad, för sitt uppdrag mera skickad arrendeuppskattningsnämnd, vilken tillika skulle hava till åliggande att uppgöra och till de utarrenderande myndigheternas prövning och godkännande framlägga förslag, huru lönebostället, med erforderlig hänsyn till boställets bärkraft och övriga omständigheter, skall bebyggas.

Det synes utskottet vara på övertygande sätt ådagalagt, att det för vinnande av ett gott arrenderesultat är nödigt att *dels* bereda större sakkunskap åt den delegation, som skall hava att upprätta förslag rörande boställets utarrendering, och *dels* låta frågan om vilka och hurudana hus böra finnas å löneboställe ingå som ett led i själva arrendeuppskattningen och arrendebedömningen samt i följd därav överlämna åt uppskattningsmännen att härutinnan uppgöra förslag och åt de utarrenderande myndigheterna — beträffande vilka någon ändring ej är ifrågasatt — att därom bestämma och med arrendatorn träffa avtal.

Vad angår sammansättningen av arrendeuppskattningsnämnden, synes det icke lämpligt att bibehålla den nuvarande anordningen, enligt vilken den tjänstförrättande landsfiskalen skall vara förrättningsman med åliggande att avgiva arrendeförslag i samråd med, bland andra, kontraktsprosten, tjänstinnehavaren och ett pastoratsombud. Med en efter sådana grunder sammansatt delegation lär det allt för ofta inträffa, att erforderlig sakkunskap, skicklighet och opartiskhet saknas. Vidkommande åter boställets bebyggande, måste givetvis gälla, att, då 1910 års lagstiftning avsåg, att de till arrendegårdar förändrade löneboställena icke längre skulle hållas be-

byggda efter några mera allmänna regler, byggnadsfrågan bör behandlas som ett tekniskt, icke som ett administrativt-judiciellt spörsmål. Den bör så mycket hellre avlyftas från synerätten och förläggas till de utarrenderande myndigheterna, som dessa senare ofta nödgas att, på grund av hinder att erhålla arrendator villig att åtaga sig den av synerätten föreskrivna nybyggnadsskyldigheten, vid utarrenderingen jämka på byggnadsskyldigheten eller alldeles bortse från den.

De betänkligheter, som ur kostnadssynpunkt framställts mot den föreslagna mera stadigvarande boställsnämnden med dess fast avlönade ordförande, anser utskottet förtjäna synnerligt avseende, helst svårighet möter att på förhand bedöma, i vilken mån den av boställsnämndens inrättande förorsakade ökningen i löneboställets förvaltningskostnad kunde komma att motvägas av högre arrenden. Då utskottet är övertygat om att det skall vara möjligt att, utan att erbjuda arvode, erhålla fullt lämpliga personer i uppskattningsnämnden, därest man förlämnar denna en mera tillfällig karaktär, har utskottet ansett lösningen av föreliggande spörsmål böra sökas på sådan väg. Härvid synes uppskattningsnämndens uppdrag lämpligen böra begränsas till arrendeuppskattningen och vad därmed sammanhänger — bl. a. uppgörande av förslag rörande boställes bebyggande — och alltså icke utvidgas till att omfatta uppdragen med ekonomiska besiktningar samt av- och tillträdessyner, vilka uppdrag medföra befogenheten att i frågor av judiciell innebörd skilja parter emellan.

Någon erinran mot att ledamöterna i uppskattningsnämnden, i olikhet med vad nu är förhållandet, erhålla rösträtt synes icke skäligen kunna göras.

I nära anslutning till vad herr Pehrsson föreslagit anser utskottet alltså bestyret med arrendeuppskattningen och uppdraget att i sammanhang därmed uppgöra förslag i fråga om vilka och huru beskaffade byggnader skola finnas å löneboställe böra överlämnas till en nämnd, bestående av tre ojäviga i orten bosatta, i lantbruks- och därmed sammanhängande affärsförhållanden kunniga män, av vilka en, tillika ordförande, utses av länsstyrelsen, en av domkapitlet och en av pastoratet. Då uppskattningsnämnd, efter vad nyss anförts, icke bör få karaktären av en fortbestående institution utan torde böra tillsättas för varje förekommande fall, läser någon föreskrift angående nämndens tjänstgöringsområde icke vara behöfvig. Utskottet förutsätter, att länsstyrelsen och domkapitlet skola låta sig angeläget vara att såvitt möjligt tillgodose behovet av enhetlighet och kontinuitet vid förrättningar av ifrågavarande slag och sålunda var för sig vid val av ledamot i nämnden tillse, att i största möjliga utsträckning, dock med strängt beaktande av kostnadssynpunkten, en och samma person anlitas för ändamålet. Samma syfte kan i övrigt delvis befrämjas genom utfärdande av lämplig instruktion för nämndsordförandena.

Bestämmelsen om uppskattningsnämndens sammansättning och sättet för valet av ledamöter bör såsom nu upptagas i arrendeförordningen. I bo-

ställsordningen bör — i enlighet med vad som skett i 20 § förslaget till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning — göras hänvisning till arrendeförordningen.

Liksom fallet är nu, böra uppskattningsmännen undfå rese- och trakta-mentsersättning enligt gällande resereglemente. Härvid torde ordföranden — vilken på grund av denna sin ställning torde komma att få vidkännas den drygare delen av det med uppdraget förenade besväret — böra likställas med domänintendent och annan ledamot med nämndeman, där han icke på grund av innehavande befattning är berättigad till högre ersättning. Då ordföranden torde få att svara för uppskattningsinstrumentets uppsättande och utskrift, torde kunna ifrågasättas, huruvida ej expeditionersättning borde i någon form tillerkännas honom. Omförmälda kostnader böra utgå av boställets avkastning. Bestämmelser i nu berörda hänseenden torde kunna förväntas komma att införas i den reviderade arrendeförordningen.

Det sålunda anförda innebär, att enligt utskottets åsikt Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning bör, så vitt angår III och V kapitlen, i huvudsak bifallas men i övrigt i huvudsak avslås, samt att förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen om kyrkofond bör avslås i vad avser 10 momentet.

Resanslag
åt präster.
Tjänstbar-
hetsfrågans
ordnande.

I 13 § ecklesiastik arrendeförordning enligt dess nuvarande lydelse stadgas, att vid utarrendering av löneboställe, som är avsett för jordbruk, skall under vissa förutsättningar göras förbehåll därom, att arrendatorn skall mot måttlig ersättning verkställa för tjänstinnehavaren och hans familj erforderlig skjutsning, avlämna vissa för tjänstinnehavarens hushåll behöfliga förnödenheter samt tillhandahålla vissa andra tjänstbarheter. Sagda bestämmelse har, enligt vad de sakkunniga sökt visa, inverkat menligt på utarrenderingen, i synnerhet som bestämmelsen om »måttlig ersättning» ofta missförståtts därhän, att man genom betingandet av en gynnsam betalningsgrund för tjänstbarheterna berett tjänstinnehavaren en, efter de sakkunnigas uppfattning, icke avsedd förmån utöver den reglerade lönen. Efter vad departementschefen yttrat till statsrådsprotokollet, anser han den ståndpunkt, som de sakkunniga intagit i föreliggande fråga och vilken närmare utvecklats sid. 53—56 i deras betänkande och berörts i statsrådsprotokollet sid. 41 och 42, vara riktig. Han har därför uttalat sig för en revidering av ifrågavarande 13 § i anslutning till de av de sakkunniga angivna, efter deras mening i överensstämmelse med 1910 års lagstiftning stående grunderna, nämligen att skyldigheten för arrendatorn att till tjänstinnehavaren utgöra skjuts och andra tjänstbarheter skulle begränsas till fall, då sådant vore strängt nödvändigt, därvid arrendatorn skulle för sina prestationer berättigas till full ersättning. Tillika har departementschefen, i likhet med de sakkunniga, förklarat sig anse en ovillkorlig förutsättning för denna

förändrings genomförande vara, att frågan om prästernas ämbetsskjuts samtidigt löstes på ett lämpligt sätt.

Ordinarie präst är på grund av bestämmelsen i 11 § 3 mom. lönereglingslagen berättigad att ur kyrkofonden uppbära ersättning för skjuts för resor i tjänstären den med belopp, som bestämmes av Konungen vid lönereglingslagens fastställande men icke får överstiga 250 kronor årligen. På sätt riksdagen framhöll i skrivelse den 1 juni 1910, har prästens behov av bidrag till bestridande av kostnaden för sådan skjuts även blivit delvis beaktat genom de bestämmelser, som meddelats i avseende å sättet för beräkandet av prästernas löner (jfr statsrådsprotokollet sid. 42 och 43).

Ofta har gjorts gällande, att de verkliga kostnaderna för ämbetsskjutsen skulle flerstädes och ofta i betydlig mån överstiga det ersättningsbelopp, prästen åtnjöte. Beträffande en av de sakkunniga härutinnan verkställd utredning torde få hänvisas till betänkandet sid. 58—61.

Det genom propositionen framlagda förslaget till lag om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat avser att under närmare angivna förutsättningar bereda sådana präster, som nu sagts, förhöjda skjutsersättningar.

Av förut omförmälda motionärer hava herr *Wohlin* m. fl. samt herrar *Olsson* och *Svensson* yrkat avslag å förslaget till lag om resanslag. De medgiva väl, att den ifrågasatta lagen innebär en ur flera synpunkter någorlunda tillfredsställande lösning av ett mycket komplicerat spörsmål, men förklara sig emellertid anse detta spörsmål icke vara av så trängande natur, att det ej kan anstå till en framtida allmän revision av prästerskapets avlöningsförhållanden.

Herrar Wohlin, Olssons och Svenssons motioner.

Herr *Pehrsson* åter har i den av honom avgivna motionen, så vitt nu är i fråga, föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att 13 § ecklesiastik arrendeförordning måtte bibehållas vid sin nuvarande lydelse med endast den jämkning, som bestämmelserna om höjning av resanslaget kunde föranleda.

Herr Pehrssons motion.

I motiveringen har herr *Pehrsson* gjort gällande, att uttrycket »måttlig ersättning» vore liktydigt med »lindrig ersättning», samt att de svårigheter, som genom bostälernas borttagande uppstått för tjänst innehavarna, sålunda ansetts skola i viss mån kompenseras genom tjänstbarheternas utgörande enligt arrendeförordningens föreskrift. Vidare har han framhållit som sin mening, att det icke utan kränkning av den rätt till tjänstbarheter, som förbundits med lönereglingslagarna av 1910, kunde under löpande regleringsperiod genomföras en omläggning av utgåendet av dessa tjänstbarheter eller av beräkningen av desamma. Tillika har han erinrat, att, där kompensation lämnades för mistade eller fördyrade tjänstbarheter, såsom fallet skulle bliva vid det föreslagna höjda resanslaget, saken ställde sig väsentligen annorlunda, därvid vid varje särskilt fall rättvisa och billiga be-

stämmelser borde träffas, utan att detta ställdes i något samband med utgörandet av övriga tjänstbarheter, som därav icke berördes.

I samband härmed har herr Pehrsson anfört huvudsakligen följande. Med frågan om tjänstbarheterna sammanhängde nära frågan om upplåtelse av jordområde åt tjänsteinnehavaren, i det att behovet av tjänstbarheter genom sådan upplåtelse kunde reduceras. I nuvarande 2 § i arrendeförordningen stadgades: »Förekomma synnerliga skäl därtill, att prästerlig tjänsteinnehavare har nyttjanderätt till visst i prästgårdens närhet beläget område av löneboställe, vill Kungl. Maj:t i varje särskilt fall förordna, huruvida och på vilka villkor dylikt område må åt tjänsteinnehavare för hans tjänstetid eller för viss tid särskilt utarrenderas.» I denna formulering torde ändring vara önskvärd, så att icke berörda upplåtelse försvårades genom uttrycket: »Förekomma synnerliga skäl därtill», vilket uttryck icke torde anses behöfligt, då sådant ärende komme att från fall till fall prövas. På grund härav har herr Pehrsson föreslagit, att riksdagen ville i nyssberörda av honom ifrågasatta skrivelse till Kungl. Maj:t jämväl hemställa, att vid utfärdande av ändringar i ecklesiastik boställsordning 2 § 5 stycket måtte så omformuleras, att ordalagen icke måtte lägga hinder i vägen för ett allmänare utnyttjande av där gjorda medgivande.

Utskottet.

Den av de sakkunniga lämnade redogörelsen för de tjänstbarheter, som vid utarrendering av löneboställe pläga, med stöd av 13 § arrendeförordningen, förbehållas till förmån för tjänsteinnehavaren, har ådagalagt, att detta förbehåll, sådant det avfattats i en stor del arrendekontrakt med därvid betingade villkor om billig betalningsgrund, ofta å ena sidan tillför tjänsteinnehavaren en i penningar uppskattbar och stundom ganska betydande förmån utöver den reglerade lönen och å den andra nedpressar arrendet, så att, på sätt de sakkunniga (s. 52) uttrycka förhållandet, en större eller mindre del av boställets arrendevärde ligger dolt i de prestationer, tjänsteinnehavaren åtnjuter från arrendatorn. Härvid bör givetvis beaktas vad som framhållits därom, att en gynnsam betalningsgrund beträffande ämbetsskjutsen icke behöver innebära tillerkännande åt prästen av en löneförbättring utan kan hava allenast den betydelsen, att hans utgifter i och för tjänsten begränsas.

Tillika synes det utskottet vara tillförlitligen utrett, att ett icke ringa antal präster, trots den ofta gynnsamma betalningsgrunden, får vidkännas större utgifter för ämbetsskjutsen än som motsvaras av skjutsbidraget jämte därå belöpande dyrtidstillägg. Utan tvivel äger det sin riktighet, att ett än större antal präster än som framgår av de till de sakkunniga inkomna uppgifterna skulle fått av egna medel vidkännas en del av kostnaden för ämbetsresorna, om de ej i stor utsträckning tillryggalagt vägarna till fots, på cykel eller dylikt.

Då fråga nu föreligger om vidtagande av åtgärder för att till förmån för löneboställesnas nuvarande ändamål bättre tillvarata boställesnas arrende-

värde, synes det finnas starkt fog för att, på sätt i propositionen ägt rum, ifrågasätta en höjning av prästernas resersättning och med denna fråga förbinda spörsmålet om tjänstbarheterna.

Utskottet delar visserligen den av förstnämnda motionärer uttalade meningen, att förslaget till lag om resanslag icke i och för sig motiverar ett bifall till propositionen i övriga delar, men biträder däremot icke deras uppfattning därom, att frågan om rättvisare resersättning till prästerna bör finna sin lösning först i sammanhang med en förestående allmän revision av prästerskapets avlöningsförhållanden. Över otillräckligheten av prästernas resersättning har klagats mycket allmänt, och begäran om ett bättre ordnande av frågan om prästernas resersättning har framförts bland annat i skrivelse från kyrkomötet (se statsrådsprotokollet sid. 91). Frågan är enligt utskottets mening av den beskaffenhet, att den lämpar sig för lösning utan samband med omförmälda revision, vilken väl, så vitt nu kan bedömas, synes vara önskvärd, men om vars igångsättande man nu ingenting känner.

Mot förslaget därom, att det nya resanslaget skall utgå av samma medel, som äro anvisade till prästerskapets avlöning, och i samma ordning som dessa har utskottet intet att erinra.

Vad därefter angår sammanhanget mellan frågan om förhöjd resersättning och spörsmålet om tjänstbarheterna, är detta sammanhang enligt utskottets mening sådant, att godkännandet av lagen om resanslag bör vara beroende av att genom en ändring av 13 § eklestistik boställsordning boställena kunna beräknas komma att genom högre arrenden tillföra pastoraten, eventuellt kyrkofonden, ökade inkomster, bland annat därför att dessa ökade inkomster skola bidra till utgörandet av de höjda resersättningarna.

Med hänsyn härtill har utskottet att nu ingå i bedömande och yttrande huru frågan om tjänstbarheterna bör för framtiden ordnas.

Departementschefen har (sid. 50) anfört, hurusom han vid frågans bedömande gått ut från följande omständigheter, nämligen: att 1910 års eklestiska lönelagstiftning icke blott vilar på utan även giver direkt stöd för den uppfattningen, att prästerskapet icke vidare skall vara berättigat att från boställena uttaga någon del av sin avlöning, fränsett bostad och under viss förutsättning vedfång, att det emellertid vid lagarnas tillkomst var åsyftat, att löneboställes arrendator skulle kunna vid arrendeavtalets ingående tillförbindas att till tjänstinnehavaren mot ersättning utgöra vissa tjänstbarheter, under förutsättning dels att tjänstinnehavaren eljest icke utan mot oskäligt pris kunde överkomma prestationerna och förnödenheterna i fråga, och dels att boställets avkastningsförmåga det medgäve, samt slutligen att man härvid förutsatt, att den ersättning, tjänstinnehavaren hade att till arrendatorn erlægga, skulle motsvara vad som skäligen kunde anses bära i orten betingas. Tillika har departementschefen, enligt vad nyss erinrats, förmält sig biträda de grunder, som av de sakkunniga angivits för förändrad avfattning av omförmälda 13 §.

Av de sakkunnigas förslag till ecklesiastik arrendeförordning (betänkandet sid. 86) inhämtas, att ingressen till bestämmelserna i 13 § om tjänstbarheterna skulle lyda som följer: »Där hinder kan antagas möta för tjänst innehavare att mot pris, icke överstigande det i orten gängse, förskaffa sig erforderlig skjuts samt sådana förnödenheter och arbetsprestationer i övrigt, som nedan sägs, eller ock visst eller vissa slag därav, med mindre förbehåll om förmånernas utgörande från prästgården närbeläget, för jordbruk avsett löneboställe göres vid boställets utarrendering, skall, i den mån boställets avkastningsförmåga det medgiver, i arrendekontraktet göras förbehåll därom att arrendatorn skall mot ersättning, motsvarande i orten vid varje särskild tid gängse pris, till den omfattning och i enlighet med de närmare bestämmelser, som i övrigt i arrendekontraktet meddelas . . .», varefter följer tjänstbarheternas uppräknings allénast med en redaktionell ändring i paragrafens nuvarande lydelse.

Till departementschefens ovan berörda yttrande finner sig utskottet kunna i huvudsak ansluta sig. Den av de sakkunniga rörande denna fråga åvägbragta utredningen, varpå departementschefen stöder sitt uttalande, synes utskottet vara övertygande. Särskilt vill utskottet understryka vad som förekommit beträffande uttrycket »måttlig ersättning». De av herr Pehrsson i motionen framförda betänkligheterna mot genomförandet under löpande löne-regleringsperiod av de föreslagna nya bestämmelserna samt hans uppfattning om en förefintlig rätt för prästerna till kompensation för mistade eller fördyrade tjänstbarheter kan utskottet, med den åsikt utskottet hyser dels om syftet med och betydelsen av de vid riksdagen och kyrkomötet år 1910 gjorda uttalandena angående ämbetsskjutsar m. m. samt dels om innebörden av den nuvarande 13 § arrendeförordningen, icke dela. Erinras bör att någon ändring under gällande arrendekontrakts bestånd av där meddelade bestämmelser om tjänstbarheter icke är ifrågasatt och ej heller kan ifrågakomma.

Emot den föreslagna lydelsen har utskottet icke annat att erinra än att ordet »hinder» skäligen bör utbytas mot »avsevärd svårighet». Det förra uttrycket måste nämligen vara ägnat att begränsa bestämmelsens tillämplighet till mera sällsynta undantagsfall. Det senare synes däremot bättre återgiva vad vid boställsordningens tillkomst uppenbarligen var åsyftat.

Därjämte torde utskottet få tillägga, att utskottet vid förevarande frågas bedömande icke kunnat undgå att fästa ett visst avseende vid den till orättvisa ledande ojämnhet, som i nu berört hänseende för närvarande förekommer mellan olika präster, varför en ändring verkar i utjämnande riktning. Enligt sakkunnigbetänkandet (sid. 43, not. 1) synas 15—20 % av samtliga präster kunna antagas icke vara i åtnjutande av tjänstbarheter. Av de präster, vilka hava fått sådan förmån sig betingad, synes omkring $\frac{1}{3}$ kunna anses därav icke tillgodonjuta någon pekuniär fördel, under det att ytterligare omkring $\frac{1}{3}$ har därav en allénast ringa sådan fördel.

Vad vidare angår herr Pehrssons yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t

angående ändrad lydelse av 2 § 5 stycket arrendeförordningen torde utskottet få hänvisa till det uttalande, de ecklesiastika arrendesakkunniga be-
träffande detta ämne gjort i sitt betänkande sid. 132—134 och särskilt fästa
uppmärksamheten på de sakkunnigas erinran om att vid 1910 års riksdag
frågan om prästs optionsrätt till arrende av löneboställe föll på en av
lagrådet framställd och av riksdagen godkänd erinran. Motionärens förslag
i nu berörd del åsyftar ett införande av sådan optionsrätt, låt vara till
allenast del av boställe. Detta förslag kan utskottet ej understöda.

Då utskottet alltså anser riksdagen böra, med avslag å ovanberörda tre
motioner i nu omförmälda delar, i huvudsak ansluta sig till förslaget om
resanslag, synes emellertid riksdagen böra som förutsättning härför upp-
ställa, att 13 § arrendeförordningen ändras på sätt utskottet här ovan
angivit.

Den nybyggnadsskyldighet, som enligt 1910 års lagstiftning åligger arrendatorn och som kommer att i särskilt stor utsträckning tagas i anspråk, då löneboställe utarrenderas första gången efter det ny lönereglering, fastställd enligt samma års löneregleringslag, trätt i tillämpning, är ofta för arrendatorn synnerligen betungande med hänsyn framför allt därtill, att arrendatorn har att förskjuta byggnadskostnaden, vilken först småningom återgäldas honom. Denna omständighet har ofta medfört synnerliga svårigheter för löneboställens utarrendering. Icke så få boställen hava, till men för hävden, måst utarrenderas utan åliggande för arrendatorn att verkställa påsynad nybyggnad eller med skyldighet att allenast delvis fullgöra denna.

Till avhjälpan av berörda svårigheter syftar det med propositionen överlämnade förslaget till lag om förskott ur kyrkofonden till bekostande av viss nybyggnad å ecklesiastika löneboställen, vilket förslag, fränsett vissa huvudsakligen redaktionella ändringar, överensstämmer med ett av de sakkunniga framlagt förslag.

De sakkunnigas förslag åtföljes av ett förslag till kungörelse med villkor och bestämmelser rörande erhållande av dylikt förskott, vilken kungörelse är avsedd att, med stöd av ett i lagförslagets 5 § ifrågasatt bemyndigande, utfärdas av Kungl. Maj:t i administrativ väg. Kungörelseförslaget är sålunda ej underställt riksdagens prövning och godkännande; utskottet får därför beträffande dess innehåll och motiveringen därför allenast hänvisa till sakkunnigbetänkandet.

Herrar *Wohlin* m. fl. samt *Olsson* och *Svensson* yrka avslag jämväl å detta förslag. Som skäl för avslagsyrkandet har anförts, bl. a., att det vore i viss mån olämpligt att för närvarande, då den större ecklesiastika förvaltningsfrågan ej vore ordnad, investera större kapital i den ecklesiastika jordens byggnader, ävensom att man genom att taga kyrkofonden i anspråk komme att i många fall upprätthålla i och för sig oräntabla jordbruks-

Byggnadsförskott ur kyrkofonden.

Herrar Wohlin samt Olssons och Svenssons motioner.

fastigheter och omöjliggöra deras styckning enligt ekonomiskt rationella grunder.

Utskottet. Enligt utskottets mening hava i propositionen synnerligen starka skäl anförts till stöd för förevarande förslag. Det har även vunnit stor anslutning i de över de sakkunnigas motsvarande förslag avgivna yttrandena. Förslaget äsyftar icke blott att undanröja en av de mera betydelsefulla bland de orsaker, vilka verka försvårande på utarrenderingen och nedpressande på arrendena, utan även att genom lånefrågans ordnande vidga kretsen av dem, som önska uppträda som spekulanter på arrende av ecklesiastiskt löneboställe.

De av motionärerna anförda skälen mot bifall till lagförslaget finner utskottet icke vara bärande. Huru än förvaltningsfrågan må komma att ordnas, lärer det icke kunna vara annat än till fördel för bostället, om det för bekostande av boställets bebyggande erforderliga kapitalet ställes till arrendatorns förfogande. Faran för att boställe göres oräntabelt genom ekonomiskt bebyggande måste antagas bliva ringa eller ingen genom de föreslagna förändrade bestämmelserna om huru löneboställe skall vara bebyggt. Med hänsyn till de i nu ifrågakommande lagförslag om byggnadsförskott upptagna bestämmelserna och de stadganden, som de sakkunniga föreslagit skola intagas i den ifrågasatta kungörelsen och som blivit av departementschefen i princip godkända, synes någon risk icke kunna förväntas uppstå för kyrkofonden i avseende å förskottens återbekommande. Detta senare gäller även det fall, att bostället skulle försäljas. Genom den anordning utskottet, på sätt här nedan närmare angives, anser böra tillämpas beträffande sådana boställen, vilka vid skeende ny utarrendering må förväntas kunna i en nära framtid ifrågakomma till styckning för beredande av smärre jordbruk eller egna hem, lärer möjligheten av att byggnadsförskotts beviljande skulle befrämja uppförande av byggnader, vilka i händelse av boställets styckning bleve obehövlige, varda förminskad till en obetydlighet.

Utskottet anser sig böra på grund av de till stöd för förslaget anförda skälen biträda detsamma.

Korttids-
arrenden.
Utskottet.

I detta sammanhang torde utskottet få upptaga den i motiveringen till propositionen berörda frågan om återgång till 20-års arrenden beträffande de ecklesiastiska löneboställena eller om fortsatt uppehållande av systemet med kortare tider för arrendeupplåtelse.

Såsom av departementschefen (sid. 24) erinrats, hava genom särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade cirkulär, det första av den 17 oktober 1919, bestämmelserna i arrendeförordningen så tillvida modifierats, att arrendetiden för de för jordbruk avsedda ecklesiastiska löneboställen, vilka skulle utarrenderas för tiden från den 14 mars eller den 1 maj ett vart av åren 1920—1925, skulle begränsas till fem, högst sju, resp. två och tre år, enligt de senare cirkulären dock med det undantag, att Kungl. Maj:t förklarade sig vilja på

särskild framställning i fall, där utarrendering jämlikt denna bestämmelse skulle lända boställe till uppenbar olägenhet, meddela de särskilda föreskrifter angående boställets utarrendering på längre tid, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Nämnda provisoriska föreskrifter angående bestämmande av kortare arrendetider hava medfört, att, efter vad förut här ovan meddelats, särskilt under de fem närmaste åren 1926—1930, ett stort antal jordbruksboställen bliva arrendelediga. Någon föreskrift om fortsatt upplåtelse på korttidsarrenden av de boställen, som alltså bliva arrendelediga år 1926, har, efter vad utskottet inhämtat, icke blivit meddelad.

Det ligger i öppen dag, hurusom ett vidmakthållande av omförmälda provisorium icke, lika litet som dess övergivande, är beroende av huruvida de av Kungl. Maj:t nu föreslagna ändringarna i den ecklesiastiska boställsordningen och de i sammanhang därmed tänkta ändringarna i den ecklesiastiska arrendeförordningen bliva genomförda eller ej.

För genomförandet av en eventuell lagstiftning, som möjliggör den ecklesiastiska jordens tagande i anspråk för jordpolitiska och sociala ändamål, är det uppenbarligen önskvärt att upplåtelser under korttidsarrenden måtte kunna i erforderlig utsträckning fortsätta, därest det kan ske utan något åsidosättande av de intressen, som skola tillgodoses medelst avkastningen av det kapital, som boställsjorden representerar. Emellertid kan ej lämnas obeaktat, att synnerligen starka gensagor från åtskilliga håll, framför allt från de utarrenderande myndigheterna, framkommit mot korttidsarrendena. För sin del har riksdagen tidigare bekräftat, att missförhållandena i avseende å bostälLENAS tillstånd till byggnader och hävd blivit alltmera skärpta genom de påbjudna korttidsarrendena (jordbruksutskottets i riksdagens skrivelse år 1924 nr 142 åberopade betänkande nr 23).

Det synes därför vara önskvärt att söka i görligaste mån tillgodose båda de nu angivna synpunkterna. Detta synes kunna vinnas, om beträffande de nu provisoriskt utarrenderade boställena meddelas föreskrift, att de vid härnäst skeende utarrendering skola upplåtas för tid ej överstigande återstående del av löneregleringsperioden, samt att de boställen, vilka på grund av sin belägenhet och förhållandena i övrigt kunna väntas ifrågakomma till styckning för beredande av smärre jordbruk eller egna hem, även härefter bliva föremål endast för s. k. korttidsupplåtelser, d. v. s. en tid av högst 7 år.

Utskottet har så mycket mera ansett sig kunna förorda nu angivna anordning, som utskottet, på sätt förut anförts, förutsätter, att sådant förslag om utredning rörande den ecklesiastiska jordens upplåtande till smärre jordbruk och egna hem, som begärts i riksdagens ovan åberopade skrivelse år 1924 nr 142, inom en nära framtid kommer att föreläggas riksdagen.

Detalj-
granskning.

Efter det utskottet sålunda redogjort för sin principiella ställning till de genom propositionen framlagda lagförslagen och till de i samband med dessa stående frågorna, torde utskottet få övergå till en detaljgranskning av förslagen.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 (nr 141 s. 42).

9 §.

Då utskottet, på sätt förut berörts och av det följande närmare framgår, i stort sett bibehåller IV kapitlet vid sin nuvarande lydelse och beteckningen husesyn alltså kommer att enligt utskottets förslag kvarstå, bör förevarande 9 §, i avseende å vilken Kungl. Maj:ts förslag går ut på att ordet husesyn skall utbytas mot syn, lämnas orubbad vid nuvarande lydelse.

III KAP.

Om löneboställen.

20 och 23 §§.

Dessa paragrafer i det kungl. förslaget inrymma *dels* stadgandet, att den utarrenderande myndigheten skall bestämma om byggnadsbehovet å löneboställe, och *dels* föreskrifter om de synpunkter, som därvid skola vara avgörande.

Ett avvisande av förslaget om en ständigt fungerande, delvis avlönad nämnd, vilken i olika avseenden skulle hava befattning med boställena, utgör, såsom av det föregående framgår, icke hinder för tillgodoseende av önskemålet, att samma myndighet, som fastställer arrendevillkoren, meddelar bestämmelse om de byggnader, som skola finnas å löneboställe. Utskottet har därför ansett sig kunna i oförändrat skick tillstyrka bifall till förevarande paragrafer i lagförslaget, varigenom avsevärda lättnader i fråga om bebyggandet skulle möjliggöras och därjämte befrielse vunnes från olägenheten av den från utarrenderingen fristående proceduren för byggnadsbehovets fixerande, som enligt gällande boställsordning påvilar synerätten, innan utarrendering sker.

Såsom en följd härav skall det ankomma på Kungl. Maj:t att i den ecklesiastiska arrendeförordningen föreskriva, huru förslag rörande boställets bebyggande skall till ledning för den utarrenderande myndigheten uppgöras. Utskottet förutsätter, att befattningen härmed överlämnas åt samma personer, som verkställa arrendeuppskattningen. Till den för varje särskilt fall utsedda uppskattningsnämnden torde sålunda böra hänskjutas beredningen av samtliga de spörsmål, rörande vilka enligt 4 § i de sakkunnigas förslag till arrendeförordning boställsnämnden skulle hava att yttra sig före utarrenderingen.

I gällande arrendeförordnings bestämmelse om uppskattningsnämndens sammansättning böra, på sätt ovan närmare omförmälts, lämpligen vidtagas vissa ändringar. Det sålunda ändrade förslaget är uppenbarligen ägnat att väsentligen tillgodose propositionens syfte utan att träffas av de anmärkningar, som ur olika synpunkter riktats mot inrättandet av permanenta boställsnämnder.

Beträffande särskilt 23 § vill utskottet understryka såväl vikten att löneboställe icke bebygges annorlunda eller dyrare än som är förenligt med dess beskaffenhet och bärkraft som ock nödvändigheten att i arrendekontrakten införas fullständiga och klara bestämmelser angående omfattningen av arrendatorns nybyggnadsskyldighet.

I den av herr *Gustafson* i Kasenberg avgivna motionen framhålles, bland annat, att för en egendoms ändamålsenliga skötsel måste finnas gödselhus eller åtminstone cementerad gödselstad samt att det kunde ifrågasättas, om det ej borde stadgas, att tidsenligt ordnad gödselstad borde ingå bland skyldighetshusen å ecklesiastikt löneboställe, varför motionären hemställer, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, att arrendator av ecklesiastikt boställe må beviljas bidrag med viss del av kostnaden för uppförande av gödselhus och cementering av samma.

Herr Gustafsons motion.

Vad motionären anfört beträffande vikten att för kreatursgödselns rationella tillgodogörande å jordbruksegendomar hava gödselhus eller cementerad gödselstad är givetvis fullt befogat. Då gödselstad är att betrakta som en tillhörighet till stall och fähus och det sålunda redan med nu gällande stadganden torde vara synerätt obetaget att, efter ortens sed, vid meddelande av bestämmelse angående beskaffenheten av stall och fähus lämna föreskrift om inrättande av cementerad gödselstad, vilken i sådan händelse kommer att utgöra del av laga hus, och enligt utskottets förslag till ändrad lydelse av boställsordningen motsvarande befogenhet skulle tillkomma de utarrenderande myndigheterna, synes motionen icke böra föranleda något vidare yttrande från utskottets sida.

Utskottet.

29 §.

Vissa av de ändringar i förevarande paragraf, som Kungl. Maj:t i anslutning till de sakkunnigas förslag upptagit, innefatta fullständiganden, som ansetts lämpliga med hänsyn därtill, att synerätt ej längre skulle enligt förslaget förrätta av- och tillträdessyn å löneboställe (sakkunnigbetänkandet sid. 107 och 108).

Ehuru enligt utskottets förslag synerätt skall bibehållas i omförmälda funktion, och det huvudsakliga skälet till berörda ändringar alltså förfallit, har utskottet dock ansett sig böra bibehålla paragrafen i sin av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse, på grund av dennas mera fullständiga innehåll.

IV KAP.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besiktningar och syner.

Utskottet har, på sätt i det föregående närmare angivits, funnit sig icke böra godkänna Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser inrättande av en ständigt fungerande, delvis avlönad nämnd och överlämnande åt denna nämnd av bestyren att förrätta ekonomiska besiktningar samt av- och tillträdessyner, utan anser de förrättningar, varom nu nämnts, böra även för framtiden äga rum i nu gällande ordning. Då de i förevarande fjärde kapitel föreslagna ändringarna till övervägande delen hänföra sig till det av utskottet sålunda underkända förslaget, omfattar alltså utskottets avstyrkande yttrande de väsentligaste delarna av kapitlet.

Emellertid förekomma beträffande detta kapitel en del ändringsförslag, vilka icke eller allenast delvis sammanhännga med förslaget om boställsnämnden och dennas befattning med omförmälda förrättningar. Ehuru vissa av berörda mera fristående ändringsförslag skulle med fördel kunna genomföras även med bibehållande av nuvarande ordning för ekonomiska besiktningar och syner, har utskottet likväl funnit skäligt att med nedannämnda undantag icke ingå i någon prövning av deras lämplighet utan lämna bestämmelserna i kapitlet orörda. Där det i vissa till kapitlet hörande paragrafer förekommer hänvisningar till paragrafer i det enligt utskottets förslag ändrade tredje kapitlet föreslår utskottet emellertid de ändringar, som betingas av behovet av annan hänvisning. De paragrafer, som beröras av sådana ändringar, äro 30, 39 och 50 §§.

Utskottet har tillika haft under övervägande frågan om ändring av 39 och 50 §§ jämväl i nedan omförmälda hänseenden, men stannat i den uppfattningen, att paragraferna böra allenast i ett av dessa hänseenden omredigeras.

Jämlikt nuvarande 39 § 2 mom. och 50 § 3 mom. skall, då fråga uppstår om, bl. a., nybyggnad av hus å prästgård, meddelas yttrande, huruvida behovet av nybyggnadsarbete kan anses hava uppkommit genom boställshavarens vanvård. Motsvarande bestämmelse i fråga om löneboställe förekommer ej. Enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag har emellertid föreslagits en särskild paragraf, den 27:de, av innehåll, att arrendator skall själv svara för kostnaden, när behov av nybyggnad uppstått till följd av hans vanvård. Detta stadgande har motiverats bl. a. med att den innefattar en grundsats, som tvivelsutan är en av de ledande i boställsordningen, och att den jämväl står i full samklang med allmänna nyttjanderättslagens grunder. Den har lämnats utan erinran av lagrådet. I anslutning till ovannämnda bestämmelser i 39 § 2 mom. och 50 § 3 mom., vilka i Kungl. Maj:ts förslag sammanförts i 37 § 1 mom. d), har i samma förslag upptagits en motsvarande föreskrift beträffande löneboställe. Konsekvensen av förslagets 27 § synes

böra medföra, att 39 § 2 mom. och 50 § 3 mom. fullständigas genom upptagande däri av ett stadgande liknande omförmälda i Kungl. Maj:ts förslag förekommande. Lydelsen av sagda två moment efter införande däri av nyssnämnda fullständigande stadgande framgår av det härefteråt intagna förslaget.

För närvarande gäller, att det tillkommer synerätt att pröva frågan om vilka hus skola såsom nödiga finnas å löneboställe. Vid såväl ekonomisk besiktning som syn kan hus utdömas, därvid det tillkommer besiktningsmännen (39 § 4 mom.) resp. synerätten (50 § 4 mom.) att bestämma storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av det hus, som skall uppföras i det utsynades ställe. Då nu utskottet förordat den ändringen, att det skall tillkomma de utarrenderande myndigheterna att, efter förslag av uppskattningsmännen, bestämma vilka och hurudana hus skola finnas å löneboställe, kan det väl sägas ligga en viss oformlighet i att för förrättningsmännen vid ekonomisk besiktning och synerätten vid husesyn bibehålla befogenheten att i sammanhang med utsynande av hus meddela bestämmelse om det nya husets storlek och beskaffenhet, och kan ifrågasättas ett förfarande liknande det, som angivits i det kungl. förslaget i 37 § 1 mom. f) samt 2 mom. första och andra styckena. Det synes dock knappast kunna sägas ligga något oegentligt i att för besiktningsmännen och synerätten bibehålla befogenheten i fråga. Då nämligen enligt de sakkunnigas förslag, vilket utskottet, efter vad förut berörts, anser vara värt understöd, arrendekontraktet skall lämna arrendatorn fullständig upplysning rörande omfattningen av hans byggnadsskyldighet (sakkunnigbetänkandet sid. 119), kommer en vid ekonomisk besiktning och syn meddelad bestämmelse om det nya husets storlek och beskaffenhet att bliva beroende icke på en fristående prövning av boställets byggnadsbehov utan på ett bedömande, som grundar sig på skyldigheten att tillse att husen befinna sig i kontraktsevenligt skick. På grund av vad sålunda anförts anser utskottet ifrågavarande 39 § 4 mom. och 50 § 4 mom. böra i nu berörda hänseenden bibehållas oförändrade. — Att i dem bör intagas en förändrad hänvisning till viss paragraf i tredje kapitlet har förut berörts.

Ifrågavarande fjärde kapitel bör alltså, utan ändring av den nuvarande rubriken, bibehållas vid nu gällande lydelse allenast med de av utskottet här ovan angivna jämkningar.

V KAP.

Allmänna bestämmelser och övergångsstadganden.

67 §.

Då de paragrafer, till vilka 67 § hänvisar, enligt utskottets förslag behålla sin nuvarande nummerbeteckning, bör sistnämnda paragraf kvarstå oförändrad.

Tillämpningsbestämmelsen.

Den i Kungl. Maj:ts förslag upptagna senare punkten bör av lätt insedda skäl bortfalla.

De av utskottet vidtagna ändringarna i lagförslaget medföra, i olikhet med Kungl. Maj:ts förslag, att, om i arrendekontrakt, i enlighet med nu gällande stadganden, finnes intagen bestämmelse, att nedsättning i arrende må beviljas av synerätt, denna bestämmelse kommer att under arrendetiden, fortfarande bliva gällande.

Förslaget till lag om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat.

Vid granskningen av lagens innehåll och av bestämmelsernas avfattning har utskottet icke funnit något att erinra.

Herr Pehrsson's motion.

I avseende å tillämpningen av ifrågavarande lag har herr Pehrsson i sin motion haft ett uttalande, som synes bero på missförstånd och därför icke torde böra lämnas oemotsagt. Han yttrar:

»Där kompensation åter lämnas för mistade eller fördyrade tjänstbarheter, såsom fallet skulle bliva vid det föreslagna höjda reseanslaget, ställer sig saken väsentligen annorlunda, och torde därvid vid varje särskilt fall rättvisa och billiga bestämmelser böra träffas, utan att detta ställes i något samband med utgörandet av övriga tjänstbarheter, som därav icke beröras. Detta torde också vara innebörden av det framlagda förslaget i vad det gäller pastorat, där arrendekontrakt med föreskrift om tjänstbarheter redan finnas, en princip, som väl självfallet kommer att följas vid upprättandet av nya arrendekontrakt.»

Utskottet.

Gent emot detta uttalande torde få erinras följande. Beträffande lagens tillämpning å präst, till vilkens förmån gäller ett på nuvarande bestämmelser grundat arrendekontrakt, hava de sakkunniga, efter framhållande, att för tillämpningen borde efter noggrann prövning i varje särskilt fall krävas alldeles särskilt starka skäl, vidare (sid. 64) erinrat om behovet av en undersökning rörande reskostnadens kompensering genom andra förmåner. Departementschefen har ej vänt sig mot detta uttalande, vilket alltså synes hava vunnit hans godkännande. Motionärens yttrande i senare delen av anförandet synes avse, att man vid förnyad utarrendering av löneboställe skulle vara förbunden att upptaga det förra kontraktets bestämmelser angående tjänstbarheter. För en sådan mening finnes intet stöd i motiven för de nya stadgandena; och en dylik tillämpning skulle tydligen strida mot grunderna för stadgandena.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen om kyrkofond den 9 december 1910 (nr 141 s. 37).

På grund av den ställning utskottet intager till frågan om boställsnämnden bör det i Kungl. Maj:ts förslag upptagna tionde momentet utgå.

Förslaget till lag om förskott ur kyrkofonden till bekostande av viss nybyggnad å ecklesiastika löneboställen.

Beträffande detta lagförslag har utskottet icke funnit anledning till någon erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

1) Förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 (nr 141 s. 42).¹

Härigenom förordnas, att ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

§ 9.

Där vid syn eller ekonomisk besiktning föreskrift meddelas om storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av laga hus å prästgård, iakttages, å ena sidan, att byggnadens varaktighet och boställshavarens skäliga behov tillgodoses samt, å andra sidan, att de med byggnadsskyldighetens fullgörande förenade kostnader ej varda mer än nödigt betungande.

III KAP.

Om löneboställen.

19 §.

1. Löneboställen skola upplåtas på arrende i enlighet med föreskrifter, som meddelas i en av Konungen utfärdad ecklesiastik arrendeförordning.

2. I fråga om arrende, som nu sagts, skall vad här nedan i denna boställsordning stadgas lända till efterrättelse. I de delar, varom boställsordningen ej innehåller bestämmelser, tillämpas allmän lag och den ecklesiastika arrendeförordningen.

¹ Senaste lydelsen: 67 § tillagd på grund av lag den 4 april 1916 (nr 79).

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

20 §.

Löneboställe skall, där det ej på grund av svag beskaffenhet eller av annat skäl anses kunna med större fördel utarrenderas obebyggt, vara försett med de byggnader, som i den ordning, varom närmare stadgas i den ecklesiastiska arrendeförordningen, efter behörigt förslag bestämmas av den utarrenderande myndigheten.

21 §.

Å löneboställe skola de byggnader, som omförmälas i 20 §, nybyggas och underhållas av arrendatorn. Sådana byggnader kallas i denna boställsordning arrendatorns skyldighetshus.

22 §.

Arrendatorns skyldighetshus skola uppföras efter ortens sed och av ändamålsenliga byggnadsämnen till den storlek och av den beskaffenhet, behovet i varje särskilt fall fordrar.

23 §.

Då föreskrift meddelas om vilka skyldighetshus skola finnas å löneboställe samt om storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av sådant hus, skall iakttagas, att löneboställets bebyggande sker på ett i förhållande till boställets storlek och avkastningsförmåga och med hänsyn till angelägenheten att för bostället erhålla skäligt arrende så ekonomiskt sätt, som omständigheterna medgiva.

24 §.

Uppkommande brister å arrendatorns skyldighetshus skola avhjälpas och nybyggnad av dessa hus verkställas i den mån sådant föreskrives eller eljest bliver nödigt.

25 §.

1. I fråga om rätt för tjänst innehavare och arrendator samt pastorat eller församling att erhålla virke från löneboställes skog lände till efter rättelse vad särskilt är stadgat.

2. Andra å löneboställe tillgängliga byggnadsämnen än virke må, där sådant kan ske utan men för bostället eller förnärmande av arrendators rätt, användas till nybyggnad, förbättring eller underhåll av prästgård och kyrka.

26 §.

1. Nybyggnadsskyldigheten vid löneboställe skall uppskattas till visst årsbelopp i penningar och i arrendekontraktet angivas. Angående årsbeloppets beräkning och huru detsamma skall av arrendatorn genom nybyggnad eller

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

inbetalning i penningar utgöras samt om arrendatorns rätt att för nybyggnadskostnads bestridande uppbära årsbelopp, som må finnas uppsamlade, därom stadgas i den ecklesiastika arrendeförordningen.

2. Där arrendator verkställt nybyggnad, som godkänts som skyldighetshus, och den i behörig ordning beräknade kostnaden för denna nybyggnad överstiger vad på hans arrendetid belöper efter den i 1 mom. omnämnda årsberäkning jämte årsbelopp, som må finnas från föregående arrendetid uppsamlade, njute han gottgörelse för överskjutande beloppet antingen, på sätt i den ecklesiastika arrendeförordningen närmare stadgas, genom nedsättning i arrendet för vissa år eller ock, vid boställets avträdande, av den nya arrendatorn; skolande härvid iakttagas, att nedsättning i arrendet må beviljas allenast i avseende å ökning i byggnadsskyldighet, som uppstått till följd av omständigheter, som inträffat under arrendetiden.

Vad ny arrendator sålunda fått utgiva skall anses som av honom förskjuten nybyggnadskostnad.

27 §.

Har behov av nybyggnad uppstått till följd av arrendatorns vanvård, svare själv för kostnaden.

28 §.

Skyldighetshuset vare arrendatorn pliktig att brandförsäkra, då arrendet för bostället uppbäres av vederbörande kyrkoråd, för kyrkorådets räkning, men eljest för domkapitlets räkning till husens fulla, i behörig ordning uppskattade värde; och skall sådan försäkring av honom behörigen vidmakthållas. Arrendator, som försummat sin skyldighet att taga eller vidmakthålla brandförsäkring, svare själv för brandskada.

29 §.

1. Alla andra byggnader å löneboställe än arrendatorns skyldighetshus äro överloppshus, vilka tillträdaren äger att från avträdaren lösa till det värde, som, i brist av åsämjande, bestämmes vid av- och tillträdessynen. Har tillträdaren vid synen tillkännagivit sin avsikt att ej lösa överloppshus, eller underlåter han att inom en månad efter synen förklara sig villig därtill, må avträdaren bortföra huset inom tid, som vid synen föreskrives, eller, där sådan föreskrift icke lämnats, inom ett år från avträdandet av arrendet; åliggande det avträdaren, om han bortför huset, att vidtaga de åtgärder, som kunna erfordras för återställande av jord eller byggnad i samma skick, vari den befanns före överloppshusets uppförande; och böra vid synen meddelas härutinnan erforderliga bestämmelser.

2. Har ej avträdaren inom den bestämda tiden bortfört överloppshus, som han enligt 1 mom. är berättigad borttaga, tillfalle huset tillträdaren med den rätt, med vilken avträdaren innehaft detsamma.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)¹⁾

(Utskottets förslag.)

IV KAP.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besiktningar och syner.*Allmän bestämmelse.*

30 §.

1. Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något av domstol eller annan myndighet meddelat beslut förnärmad, eller att vid sådant beslut icke iakttagits vad i 9 och 23 §§ föreskrives, skall domkapitlet i behörig ordning överklaga beslutet.

2. Över fullgörandet av arrendator åliggande brandförsäkringsplikt hålle domkapitlet noggrann tillsyn.

Ekonomisk besiktning.

31 §.

För tillsyn å samtliga boställens hävd till hus och jord skola hållas ekonomiska besiktningar, å prästgårdar inom utgången av tionde året och å löneboställen, där ej Konungen för visst boställe eller viss grupp av boställen annorlunda bestämmer, inom utgången av femte året efter det, då syn å hävden eller ekonomisk besiktning näst förut å bostället för rättats; ägande domkapitlet att i händelse av särskilt behov även å annan tid förordna om ekonomisk besiktning å visst boställe.

IV KAP.

Om tillsyn å boställen samt om ekonomiska besiktningar och husesyner.

30 §.

Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något av domstol eller annan myndighet meddelat beslut förnärmad, eller att vid sådant beslut icke iakttagits vad i 9 och 22 §§ föreskrives, skall domkapitlet i behörig ordning överklaga beslutet.

Över fullgörandet av arrendator åliggande brandförsäkringsplikt i de fall, då boställe skall vara för domkapitlets räkning brandförsäkrat, hålle domkapitlet noggrann tillsyn.

30 §.

Domkapitlet bör tillse, att inom stiftet belägna boställen varda till hus och ägor behörigen vidmakthållna. Anser domkapitlet boställes rätt vara genom något av domstol eller annan myndighet meddelat beslut förnärmad, eller att vid sådant beslut icke iakttagits vad i 9 och 23 §§ föreskrives, skall domkapitlet i behörig ordning överklaga beslutet.

Över — — — tillsyn.

¹⁾ Ur nuvarande boställsordning upptagas allenast de paragrafer, vari utskottet föreslår ändring.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

ställshavare eller annan part i den skyldskap eller det svågerlag, som i 13 kap. 1 § rättegångsbalken om jäv mot domare sägs; eller om ledamot är boställshavares eller annan parts vederdeloman eller uppenbare ovän; eller om ledamot eller den, som står till honom i sådan skyldskap eller svågerlag, som nämnt är, äger i målet del eller eljest kan av förrättningen vänta synnerlig nytta eller skada, därvid dock den omständighet, att ledamot eller hans bemälda skyldeman, såsom medlem av församlingen, är pliktig deltaga i kostnad för nybyggnad och underhåll å boställe, ej må såsom jäv räknas. Har ledamot av boställsnämnd, som innehar allmän tjänst, å tjänstens vägnar rättegång med boställshavare eller arrendator av boställe, eller söker någon sak med ledamot eller tillfogar honom något med ord eller gärning i uppsåt att honom därmed jävig göra, det må ej heller för jäv räknas.

2. Vet nämndens ordförande, att sådant jäv mot honom är, eller är han av laga förfall hindrad att deltaga i nämnden, inkalle han i sitt ställe den av Konungen för honom förordnade ersättaren. Förekommer dylikt jäv mot eller förfall för någon av nämndens övriga ledamöter, göre denne omedelbart anmälan därom hos ordföranden, vilken ombesörjer inkallandet av ersättare.

3. Därest i det fall, att ordförande eller annan ledamot på grund av laga förfall eller jäv är hindrad att deltaga i nämnden, sådant hinder mö-

(Ekklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

havarens eller, å löneboställe, arrendatorns önskan; och bestämma besiktningmännen storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av det nya huset samt uppgöra kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, varå besiktningen äger rum, eller jämlikt 26 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som prövas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

havarens eller, å löneboställe, arrendatorns önskan; och bestämma besiktningmännen storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av det nya huset samt uppgöra kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, varå besiktningen äger rum, eller jämlikt 25 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som prövas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga — — — — verkställda.

50 §.

Vad — — — — godkännas.

3. Varje bostället i övrigt tillhörande hus besiktigas, varvid, när fråga uppstår om nybyggnad eller underhåll av hus å prästgård, efter

3. Varje bostället i övrigt tillhörande hus besiktigas, varvid, när fråga uppstår om nybyggnad eller underhåll av hus å prästgård eller

(Kungl. Maj:ts förslag).

(Ecklesiastik bo-
ställsordning den 9
december 1910.)(Utskottets för-
slag.)

ter jämväl för ersättaren, åligger det ordföranden att om förhållandet göra anmälan hos länsstyrelsen, som har att för ifrågavarande tillfälle förordna ordförande eller ledamot av nämnden.

34 §.

Nämndens ordförande utsatte tid för de ekonomiska besiktningar, om vilka domkapitlet på sätt i 32 § sägs förordnat, med iakttagande, att de hållas å tjänlig årstid och att, där så kan ske, besiktningar i samma ort förrättas omedelbart efter varandra.

35 §.

1. Minst en månad före besiktningen skall ordföranden om tiden därför underrätta domkapitlet, vilket, där sådant prövas nödigt, förordnar sakkunnig person att å domkapitlets vägnar närvara vid besiktningen. Inom lika tid åligger det ordföranden att, när församlings rätt ifrågakommer, hos kyrkostämmans ordförande påkalla kyrkostämman för utseende av ombud för församlingen att vid besiktningen bevaka dess rätt. Om mottagandet av underrättelse, varom nu är sagt, skall bevis genast av vederbörande tillställas ordföranden. Övriga parter skola minst fjorton dagar före besiktningen av ordföranden kallas till densamma.

2. När ordföranden bevisligen iakttagit vad enligt 1 mom. åligger honom, må parts eller ombuds uteblivande ej utgöra hinder för besiktningens företagande.

noggrann prövning meddelas yttrande, huruvida behovet av nybyggnads- eller underhållsarbete kan anses hava uppkommit genom *bo-ställshavarens* vanvård. Finnas anmärkta bristfälligheter sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, undersöker synerätten, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande avhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig.

4. Föreskrives enligt 3 mom. byggnad av nytt hus, utser synerätten därtill plats, vilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i byggnadskostnaden kan ske, lämpas efter tillträdarens önskan; och bestämmer synerätten storle-

om *nybyggnad av hus å löneboställe*, efter noggrann prövning meddelas yttrande, huruvida behovet av nybyggnads- eller underhållsarbete kan anses hava uppkommit genom *bo-ställshavarens eller, å löneboställe, arrendatorns* vanvård. Finnas anmärkta bristfälligheter sådana, att fråga om nybyggnad uppstår, undersöker synerätten, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande avhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig.

4. Föreskrives enligt 3 mom. byggnad av nytt hus, utser synerätten därtill plats, vilken, såvida utan skada för bostället eller oskälig tillökning i byggnadskostnaden kan ske, lämpas efter tillträdarens önskan; och bestämmer synerätten storle-

(Kungl. Maj:ts förslag).

(Ecklesiastik bo-
ställsordning den 9
december 1910.)

(Utskottets för-
slag.)

36 §.

Anmäles vid förrättningen jäv mot ordföranden, och finner nämnden det vara lagligen grundat, inställes förrättningen och förfares för inkallande av annan ordförande så som i 33 § sägs. Förekommer mot annan ledamot jäv, som av nämnden godkännes, ombesörje ordföranden inkallande av ersättare för honom. Ogillas jävet, skall förrättningen fortgå; vederbörande obetaget att i sammanhang med huvudsaken klaga över beslut, varigenom jävsanmärkning ogillats.

37 §.

1. Vid ekonomisk besiktning har nämnden att iakttaga vad här nedan sägs:

a) Tillses, huruvida instrument över förut å bostället hållna ekonomiska besiktningar och syner samt andra bostället rörande handlingar fortfarande finnas i behåll, ävensom huruvida arrendatorns skyldighetshus äro behörigen brandförsäkrade och försedda med nödig brandredskap, varjämte redovisning avfordras ej mindre arrendatorn för husröte- eller brandskade-ersättning eller andra medel, vilka böra för boställets räkning redovisas, än även församlingens ombud för årsbelopp, som enligt meddelade föreskrifter skolat inbetalas till kyrkorådet.

b) Efterses och antecknas i vad mån förut föreskrivna nybyggnader, förbättringar och andra åtgärder blivit verkställda.

c) Är efter senaste ekonomiska besiktning eller syn hus, som skall fin-

ken, inredningen och övriga beskaffenheten av det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, varå synen äger rum, eller jämlikt 26 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som prövas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

ken, inredningen och övriga beskaffenheten av det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som erhållas från det boställe, varå synen äger rum, eller jämlikt 25 § från annat boställe, icke må beräknas annat värde än som prövas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

5. Nödiga — — — — föreskrift.

(Kungl. Maj:ts förslag).

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

nas vid bostället, nybyggt, tillses, huruvida det är i överensstämmelse med givna föreskrifter samt i övrigt ändamålsenligt och med omsorg uppfört. Nämnden meddelar därefter beslut, huruvida huset må, i befintligt skick eller sedan därå anmärkta felaktigheter och brister blivit avhulpna, insynas, eller om det icke kan godkännas, i vilket senare fall tillika lämnas föreskrift angående därav påkallade åtgärder.

d) Boställets hus i övrigt besiktigas, varvid, när fråga uppstår om nybyggnad eller underhåll av hus å prästgård eller om nybyggnad å löneboställe, efter noggrann prövning meddelas yttrande, huruvida anmärkta bristfälligheter kunna anses hava uppkommit genom boställshavarens eller, å löneboställe, arrendatorns vanvård, varjämte prövas, huruvida bristfälligheterna lämpligen kunna genom endast bättrande avhjälpas eller nybyggnad skall anses nödig, dock att, där bristfälligheterna å sätesbyggning å prästgård finnas sådana, att de ej kunna genom endast bättrande avhjälpas, frågan om nybyggnad skall jämlikt 11 § hänvisas till handläggning vid laga syn.

e) Föreskrives enligt stycket d), med den inskränkning där sågs, byggande av nytt hus å prästgård, utser nämnden därtill plats, vilken, såvida utan skada för bostället eller oskäligen tillökning i byggnadskostnaden kan ske, lämpas efter boställshavarens önskan. Vidare bestämmer nämnden storleken, inredningen och övriga be-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

skaffenheter av det nya huset samt uppgör kostnadsförslag, därvid för virke eller andra byggnadsämnen, som, efter vad i 25 § sägs, erhållas från boställe, icke må beräknas annat värde än som prövas motsvara erforderlig arbets- och forslingskostnad jämte andra utgifter för byggnadsämnenas beredning.

f) Varder enligt stycket d) hus å löneboställe utsynat, meddelas tillika åläggande för arrendatorn att, i enlighet med den föreskrift, som må komma att meddelas av den utarrenderande myndigheten, i det utsynades ställe uppföra nytt hus.

g) Nödiga förbättringar å hus, som anses böra bibehållas, föreskrivas, med utsättande av därför erforderlig kostnad.

h) Boställets ägor besiktigas. De brister, som förefinnas å prästgård i avseende å vårderna av prästgårdsområdet med tillhörande trädgård samt å löneboställe i avseende på åkerns hävdande, övriga ägors skötsel och vård, hägnaders och dikens anbringande och underhåll samt torvmosses begagnande, allt efter vad för varje fall är stadgat, antecknas, de åtgärder och förbättringar, som i följd därav erfordras, föreskrivas och kostnaden för desamma utsättes. Finnes å löneboställe antaget brukningssätt uppenbart leda till skada för bostället, föreskrives nödig rättelse.

i) Tid utsättes, inom vilken föreskriven nybyggnad, förbättring eller annan åtgärd bör genom vederbörande vara verkställd.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

j) I övrigt anställes undersökning och meddelas föreskrift i alla de frågor, som enligt denna boställsordning eller annan författning skola vid ekonomisk besiktning handläggas.

k) Vid förrättningens avslutande tillkännagives och i instrumentet antecknas, att den med förrättningen missnöjde äger att, vid förlust av rätt till vidare talan, inom trettio dagar efter förrättningens avslutande anmäla sig å landet hos domaren och i stad hos rådstuvurättens ordförande med begäran om laga syn.

2. I fall, som avses i 1 mom. f), skall nämnden efter undersökning upprätta ej mindre förslag rörande platsen för det nya huset samt rörande storleken, inredningen och övriga beskaffenheten därav än även, med iakttagande av vad i 1 mom. e) sägs, kostnadsförslag.

Dessa förslag skall ordföranden omedelbart efter förrättningens avslutande insända till den utarrenderande myndigheten med anmälan av frågan om närmare föreskrifter rörande det nya husets uppförande.

Ordföranden åligge ock att ofördröjligen meddela kontraktsprosten skriftlig underrättelse om tiden, inom vilken vid förrättningen föreskrivna arbeten skola vara verkställda.

Av- och tillträdessyn.

38 §.

Av- och tillträdessyn å prästgård förrättas å tjänlig årstid, på landet av domare jämte minst två, högst

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

fyra nämndemän, allt efter som domaren prövar nödigt, samt i stad av rådstuvurätt; ägande å landet domaren och i stad rådstuvurätten att till rättens biträde vid synen, där så finnes behöfligt, tillkalla byggnadskunnig person.

39 §.

1. Av- och tillträdessyn å prästgård hålles, på begäran av domkapitlet, vid ombyte av boställshavare, därest boställshavare eller vederbörande byggnadsskyldig senast en månad efter avträdesdagen hos domkapitlet äskar sådan syn eller domkapitlet eljest finner syn böra hållas. Mottager boställshavare prästgård utan av- och tillträdessyn, svare sedan för allt vad företräderen under dennes besittningstid i avseende å boställets vård ålegat.

2. Av- och tillträdessyn å prästgård, då sådan syn ifrågakommer, skall, sedan avträde ägt rum, hållas inom sex månader därefter.

40 §.

Av- och tillträdessyn å prästgård begäres å landet hos domaren samt i stad hos rådstuvurättens ordförande; och skola därvid insändas instrument över senaste av- och tillträdessyn och därefter hållna laga syner ävensom senaste ekonomiska besiktning, om sådan hållits senare än av- och tillträdessyn.

41 §.

1. Då av- och tillträdessyn å prästgård är begärd, skall domaren eller

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)**(Utskottets förslag.)*

rätten utsätta tid för densamma och därom minst en månad förut underätta domkapitlet, vilket förordnar vederbörande kontraktsprost eller, vid förfall för denne, annat ombud att å dess vägnar vid synen bevaka boställets rätt och bästa. Inom lika tid åligger domaren eller rätten att hos kyrkostämmans ordförande påkalla kyrkostämman för utväljande av ombud till bevakande av församlingens talan. Om mottagandet av underrättelse, varom nu är sagt, skall bevis genast av vederbörande översändas till domaren eller rätten. Domaren eller rätten föranstalte ock, att övriga parter varda minst fjorton dagar, om de bo inom pastoratet, eljest en månad före synen till densamma kallade; skolande domaren till synen kalla nämnd.

2. Skall vid avträddandet boställe övertagas av domkapitlet för allmän kassas räkning, och är den löntagare utnämnd, som efter domkapitlet kommer att tillträda bostället, då skall jämväl sådan löntagare genom domkapitlets försorg kallas till synen och bevis därom insändas till domaren eller rätten.

42 §.

När domaren eller rätten bevisligen iakttagit, vad enligt nästföregående § åligger dem, må parts eller ombuds uteblivande ej utgöra hinder för synens företagande.

43 §.

1. Av- och tillträdessyn å löneboställe hålles, efter förordnande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik bo-
ställsordning den 9
december 1910.)(Utskottets för-
slag.)

av domkapitlet, av den i 32 § omförmälda nämnd i anledning av ombyte av arrendator. Nämndens ordförande äger att till biträde vid synen, där så finnes behöfligt, tillkalla byggnads- eller eljest sakkunnig person.

2. Sådan syn må ej hållas tidigare än sex månader före fardagen eller senare än sex månader efter samma dag.

44 §.

Då av- och tillträdessyn å lönebo-ställe påkallas, skola till nämndens ordförande insändas instrument över senaste av- och tillträdessyn samt där-efter hållna laga syner och ekonomiska besiktningar ävensom gällande arrendekontrakt.

45 §.

I avseende å av- och tillträdessyn å löneboställe skola i tillämpliga delar gälla de i 32 § 1 mom. andra stycket samt 33—36 §§ för ekonomisk besiktning givna bestämmelser.

46 §.

Vad i 37 § stadgas för ekonomisk besiktning gälle i tillämpliga delar för av- och tillträdessyn å såväl prästgård som löneboställe. Därjämte skall iakttagas, vid av- och tillträdes-syn å prästgård: att, där synerätten finner sätesbyggning böra nybyggas, härutinnan erforderliga bestämmelser meddelas; samt vid av- och tillträdes-syn å löneboställe: att bestämmelse meddelas angående beloppet av den gottgörelse för verkställd nybyggnad,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

avträdande arrendator jämlikt 26 § må vara berättigad att av ny arrendator uppbära.

47 §.

1. På grund av vad vid av- och tillträdessyn å löneboställe av nämnden blivit bestämt, skall, där så erfordras, mellan avträdare och tillträdare upprättas och i nämndens utslag införas likvid, fullständigt upptagande å ena sidan alla de belopp, vilka påförts avträdaren, och å andra sidan allt vad honom tillgodoförts.

Likviden, som inrättas efter vad behovet i varje fall fordrar, skall tydligt utvisa vad avträdaren eller tillträdaren bliver skyldig eller får till godo.

2. Har av- och tillträdessyn å löneboställe hållits före avträdet, må avträdaren vid uppgörelse med tillträdaren tillgodoräkna sig kostnaden för de avträdaren ålagda arbeten, som han före avträdandet verkställt.

48 §.

Sedan boställe avträtts, må avträdaren ej befatta sig med några arbeten å bostället, utan skall vad då brister av det, varför han enligt föreskrift vid av- och tillträdessyn har att svara, mot rätt till därför upptaget kostnadsbelopp verkställas, å prästgård av pastoratet och å löneboställe av tillträdaren.

49 §.

I det fall, som i 41 § 2 mom. avses, äge den domkapitlet efterträdande löntagaren att vid synen göra de an-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

märkningar i avseende å befintliga brister, vartill han finner anledning. Rättsförhållandet mellan domkapitlet och honom må vid denna syn komma under bedömande allenast där båda därom åsämjas, och vare efterträdande löntagaren endast i sådant fall behörig att fullfölja talan mot synerättens beslut.

Laga syn.

50 §.

Laga syn hålles, då missnöje mot ekonomisk besiktning å prästgård eller löneboställe eller mot av- och tillträdesyn å löneboställe blivit anmält, ävensom eljest då laga syn av domkapitlet eller byggnadsskyldig begäres.

51 §.

1. Vid laga syn behandlas de ämnen, som blivit enligt denna boställsordning eller annan författning till sådan syn hänskjutna.

2. Är, då missnöje mot ekonomisk besiktning å prästgård eller löneboställe eller mot av- och tillträdesyn å löneboställe blivit anmält, klagan tillika förd över beslut, varigenom mot ledamot av boställsnämnd gjort jäv ogillats, och finner synerätten jävsanmärkningen vara lagligen grundad, skall ny besiktning verkställas av synerätten, som därvid meddelar de föreskrifter, vilka av omständigheterna finnas påkallade.

52 §.

I fråga om laga syn skola de i 38 samt 40—42 §§ för av- och tillträ-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

dessyn å prästgård meddelade föreskrifter i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

För ekonomiska besiktningar och syner gemensamma bestämmelser.

53 §.

Där ej inom stadgad tid anmälan om missnöje mot ekonomisk besiktning å prästgård eller löneboställe eller mot av- och tillträdessyn å löneboställe blivit gjord med begäran om laga syn, gånge det vid förrättningen meddelade beslutet i verkställighet såsom laga kraft ägande dom.

54 §.

1. Ledamöter av boställsnämnd och synerätt samt konsistorieombud skola för sitt uppdrag åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna i gällande resereglemente, därvid ordförande i boställsnämnd skall likställas med domänintendent och annan med nämndeman, där han icke på grund av innehavande befattning är berättigad till högre ersättning.

2. Biträdande sakkunnig erhåller gottgörelse efter bestämmande av boställsnämnd eller synerätt.

55 §.

1. Kostnaden för ekonomisk besiktning skall gäldas för prästgård, där icke på grund av särskilt stadgande för visst fall annorlunda medges, av pastoratet och för löneboställe av arrendatorn; dock att, där

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

besiktning i följd av någons tredska eller försummelse särskilt påkallats, den tredskande eller försumlige skall vara skyldig att enligt boställsnämndens bestämmande gottgöra pastoratet eller annan vad för sådan besiktning bör utgivas.

2. Kostnaden för av- och tillträdes- syn skall gäldas för prästgård av pastoratet, avträdare och tillträdare till en tredjedel var samt för löne- boställe av avträdare och tillträdare till hälften vardera.

3. Kostnaden för laga syn skall gäldas för prästgård av pastoratet och för löneboställe av arrendatorn, eller, där sådan syn hålles på grund av klagan mot av- och tillträdes- syn, av avträdare och tillträdare till hälften vardera, dock att, där synerätten finner, att synen blivit utan giltig orsak påkallad eller att, när synen ägt rum efter anmälan om vanvård, anmärkningen varit befogad, den skyldige skall vara pliktig att, i den mån synerätten prövar skäligt, gottgöra pastoratet eller annan vad för sådan laga syn bör utgivas.

4. Till kostnad för av- och tillträdes- syn å prästgård samt laga syn å prästgård eller löneboställe räknas jämväl lösen för det exemplar av syneinstrumentet, som i 57 § omfattas.

56 §.

Vederbörande nybyggnads- och underhållsskyldig skall inom en månad efter förloppet av den tid, då, enligt meddelad föreskrift, anmärkta brister

(Kunql. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

och felaktigheter bort vara avhulplna eller föreskriven nybyggnad verkställd, till kontraktsprosten ingiva anmälan om fullgörandet eller ock, där underhålls- eller nybyggnadsarbetet blivit honom ålagt vid ekonomisk besiktning eller syn, visa att förrättningen överklagats. Sådan anmälan skall vara vitsordad, beträffande pastoratet ålagda arbeten, av boställshavaren och, beträffande andra arbeten, av två av pastoratet för sådant ändamål å kyrkostämma utsedda ombud. Har anmälan ej inom bestämd tid inkommit, men förrättning, varom här är sagt, vunnit laga kraft, anmäle kontraktsprosten genast förhållandet hos domkapitlet, som har att ofördröjligen vidtaga åtgärder till bevarande av boställets och efterträdarens bästa antingen medelst begäran hos överexekutor, att vad den försumlige eftersatt må genom överexekutors ämbetsåtgärd varda för lega på den försumliges bekostnad verkställt, eller, där fråga är om ekonomisk besiktning, genom beredande av erforderlig säkerhet hos honom för husrötebeloppet. Skulle vad domkapitlet såsom boställshavare blivit ålagt ej fullgöras, äger pastoratet eller efterträdande boställshavare hos överexekutor påkalla verkställighet.

57 §.

Instrument över ekonomiska besiktningar och syner samt andra bostället rörande handlingar skola, jämte förteckning å desamma, av boställs-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910.)

(Utskottets förslag.)

havare eller arrendator väl vårdas och förvaras, vid besiktningar och syner tillhandahållas samt vid avträdan det till efterträdaren överlämnas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

V KAP.

Allmänna bestämmelser och övergångsstadganden.

59 §.

Utan hinder av beslut, som meddelats i fråga om vilka hus skola finnas å prästgård, må synerätt, på grund av sedermera inträffade förändrade förhållanden, i detta avseende annorlunda förordna.

64 §.

1. När löneroglering — — — — — sådan.
2. Skall prästgård — — — — — anläggas.
Synerätten meddele — — — — — pastoratet.
3. I fråga om boställe — — — — — gällande stadganden.
4. Därest enligt löneroglering — — — — — bestämmelser.

67 §.

Har beträffande stad, som är delad i flera pastorat, Konungen meddelat förordnande, varom i 27 § 1 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning sägs, skall vad i denna boställsordning stadgas om pastorat i tillämpliga delar gälla om staden i dess helhet eller den del därav, där utgifterna till prästerskapet utgöras samfällt.

I fall, som nu nämnts, skall vad i 35, 41 och 56 §§ denna boställsordning stadgas om kyrkostämman gälla om kyrkofullmäktige, där sådana finnas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen äger bestämma, men skall icke verka rubbning i bestämmelserna i dessförinnan upprättade arrendekontrakt. Där i sådant arrendekontrakt viss fråga hänvisats till beslut av synerätt eller ekonomisk besiktning, skall i stället gälla beslut av den myndighet, som enligt föreskrift i denna lag har att pröva fråga av motsvarande beskaffenhet.

(Utskottets förslag.)

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen äger bestämma, men skall icke verka rubbning i bestämmelserna i dessförinnan upprättade arrendekontrakt.

2) Förslag till lag om resanslag åt vissa präster i nyregerade pastorat.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

1. Varje tjänstgörande kyrkoherde och komminister, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, skall, i den mån sådant prövas erforderligt, såsom ersättning för skjuts för resor i tjänst-ärenden erhålla ett fast resanslag.

2. Kyrkoherde och komminister, för vilken lönereglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning blivit före denna dag fastställd, äger, därest han fått sig tillerkänd skjutsersättning jämlikt 11 § 3 mom. samma lag, med frånträdande av denna skjutsersättning, under tiden för löneregleringens giltighet såsom fast resanslag bekomma ett årligt belopp, motsvarande dubbla beloppet av nämnda skjutsersättning.

För tiden efter det förnyad lönereglering enligt sagda lag bliver gällande bestämmer Konungen vid sådan lönereglerings fastställande, i enlighet med de i pastoratet rådande förhållanden, det fasta resanslaget, som dock icke må överstiga 500 kronor för år.

3. För annan än i 2 mom. omförmäld kyrkoherde och komminister bestämmes, med iakttagande av vad i 2 mom. andra stycket stadgas, det fasta resanslaget av Konungen vid löneregleringens fastställande.

2 §.

Fast resanslag, varom i 1 § förmäles, skall för varje pastorat, så vitt an går dess prästerskap, bestridas medelst församlingsavgifter och, i den mån sådant erfordras, medelst övriga till prästerskapet anslagna avlöningstillgångar på sätt och i den ordning, 11 § 1 mom. samt 19 och 20 §§ lagen om reglering av prästerskapets avlöning stadga. Här för bestridande av avlöning och fast resanslag såsom församlingsavgifter inom pastoratet utdebiterats

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

sammanlagt större belopp, än som motsvarar sex öre för varje helt eller påbörjat tiotal kronor av pastoratets hela inkomstbelopp, beräknat som i 19 § 1 mom. nämnda lag sägs, skall ersättning av kyrkofondens medel beredas pastoratet för det överskjutande beloppet, i den ordning 21 § samma lag stadgar.

3 §.

Kyrkoherde eller komminister, vilkens skäligen utgifter under visst år för skjuts för resor i tjänstären den överstiga det till honom utgående fasta resanslaget, må, enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen, kunna som bidrag till dessa utgifters bestridande ur kyrkofonden erhålla ett tillfälligt resanslag.

För nu omförmält ändamål må icke något år användas mer än sammanlagt 200,000 kronor av kyrkofondens medel.

Denna lag skall träda i kraft

beträffande varje i 1 § 2 mom. omförmäld präst, till vilkens förmån förbehåll om tjänstbarhet enligt 13 § förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen icke finnes gjort: den 1 maj 1927,

beträffande varje i 1 § 2 mom. omförmäld präst, till vilkens förmån förbehåll, som nyss sagts, finnes gjort: den 1 maj näst efter det arrendekontrakt, som innefattar nämnda förbehåll, upphört att gälla, dock tidigast den 1 maj 1927, Konungen obetaget att i avseende å sådan präst förordna, att lagen skall träda i tillämpning den 1 maj näst efter förordnandet, därest pastoratet sådant medgiver och Konungen prövar särskilda skäl därtill föreligga, samt

beträffande varje präst, som avses i 1 § 3 mom.: samtidigt därmed att lönerreglering enligt lagen om reglering av prästerskapets avlöning först börjar tillämpas inom pastoratet;

skolande för varje pastorat bestämmelsen i 2 § träda i kraft samtidigt därmed, att lagen erhåller tillämpning å någon av pastoratets präster.

I den mån denna lag träder i kraft beträffande prästerliga tjänst innehavare, upphör 11 § 3 mom. lagen om reglering av prästerskapets avlöning att äga tillämpning.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

3) Förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen om kyrkofond den 9 december 1910 (nr 141 s. 37).¹

Härmed förordnas, att 6 § lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

¹ Senaste lydelsen: lag den 19 juni 1917 (nr 398) samt beträffande 8 mom.: lag den 16 maj 1924 (nr 196).

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

6 §.

Av kyrkofonden skola utgöras:

1. ersättning för församlingsavgifter enligt stadgandena i 21 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning samt 2 § lagen om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat;

2. — — — — —

7. ålderstillägg, arvoden och kostnadsersättningar, som jämlikt lagen om reglering av prästerskapets avlöning samt lagen om resanslag åt vissa präster i nyreglerade pastorat skola av kyrkofonden gäldas, så ock emeritlöner, vilka i enlighet med lagen om sådana löner blivit präster tilldelade;

8. — — — — —

10. arvode åt ordförande i boställsnämnd, varom förmåles i 32 § ecklesiastik boställsordning, med belopp, som av Konungen bestämmes.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen äger bestämma.

4) Förslag till lag om förskott ur kyrkofonden till bekostande av viss nybyggnad å ecklesiastika lönebeställen.

Härmed förordnas som följer:

1 §.

1. Där arrendator av med jordbruk förenat lönebeställe, varå syn enligt 64 § ecklesiastik boställsordning hållits, genom arrendekontrakt, upprättat i enlighet med de förändrade bestämmelser angående utarrendering av prästerskapets lönebeställen, som av Konungen utfärdas, får sig ålagt verkställande av nybyggnad, som ansetts nödig för boställets iståndsättande med anledning av ecklesiastik boställsordnings trädande i tillämpning beträffande bostället (första bebyggandet), må förskott ur kyrkofonden utbetalas för bestridande av kostnaden för sådan nybyggnads utförande.

2. Som nybyggnadskostnad, varom i 1 mom. stadgas, anses jämväl dels kostnad för lösen av överloppshus, vilka skola bibehållas som arrendatorns skyldighetshus, samt för sådana förbättringsarbeten å befintliga skyldighetshus, som icke kunnat åläggas avträdande byggnads- eller underhållsskyldig, dels ock gottgörelse, som tillträdande arrendator jämlikt 26 § ecklesiastik boställsordning förpliktas utgiva till avträdaren för av denne utlagd kostnad för första bebyggandet.

2 §.

Förskott, som omförmåles i 1 §, jämte ränta därå gottgöres kyrkofonden ur avkomsten från bostället.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

3 §.

1. Där, jämlikt föreskrifterna i 62 § ecklesiastik boställsordning eller eljest, löneboställe, för vars första bebyggande förskott utbetalats, eller del av sådant boställe utbytes mot annan fastighet eller försäljes, äger kyrkofonden att av därvid betingad mellangift eller köpeskilling, så långt densamma räcker, återbekomma förskottet, i vad det återstår oguldet, jämte ränta.

2. Varder genom mellangift, som nyss sagts, kyrkofondens fordran ej till fullo gulden, njuter kyrkofonden för sin återstående fordran jämte ränta betalning ur avkomsten av den fastighet, som erhållits i utbyte mot lönebostället.

4 §.

För beredande av tillgång till medel för utlämnande av förskott, som i denna lag avses, må lån upptagas för kyrkofonden.

5 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, utfärdas av Konungen.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen äger bestämma.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet hemställt under A) här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma dagen för ikraftträdande av de ovan under 1), 3) och 4) intagna lagarna.

Stockholm den 19 maj 1925.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Hederstierna*, *Rogberg*^{*}, *Educ. Larson*, *Lyberg*,
K. G. Westman, *Klefbeck* och *Sandegård*;
från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *af Ekenstam*, *Lindley*^{*}, *Jansson* i
Edsbäcken, *Söderberg*^{*}, *Sjögren*, *Olsson* i Kalmar och *Persson* i Trången.

^{*}) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

I.

Beträffande propositionen i dess helhet

av herr *Åkerman*, som förklarar sig icke vara beredd att i vidare mån bifalla propositionen än att han — i syfte att åt de myndigheter, som för närvarande hava att handlägga frågor om löneboställens bebyggande, giva mera fria händer i berörda hänseende och sålunda öppna möjlighet för ett mera ekonomiskt bebyggande av boställena — hemställde:

A) att riksdagen, med avslag i övrigt å ifrågavarande proposition, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

**om ändrad lydelse av 20 och 22 §§ ecklesiastik boställsordning
den 9 december 1910 (nr 141 s. 42).**

Härigenom förordnas, att 20 och 22 §§ ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 skola hava följande ändrade lydelse:

20 §.

Löneboställe skall, där det ej på grund av svag beskaffenhet eller av annat skäl anses kunna med större fördel utarrenderas obebyggt eller endast delvis bebyggt eller, såsom icke avsett för jordbruk, erfordrar hus av särskild beskaffenhet, vara försett med de laga hus, som av synerätt prövas nödiga.

Till laga hus — — — — — brunn.

22 §.

Då föreskrift meddelas om vilka laga hus skola finnas å löneboställe samt om storleken, inredningen och övriga beskaffenheten av sådant hus, skall iakttagas att löneboställets bebyggande sker på ett i förhållande till boställets storlek och avkastningsförmåga och med hänsyn till angelägenheten att för bostället erhålla skäligt arrende så ekonomiskt sätt, som omständigheterna medgiva.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad som hemställts under A) här ovan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma dagen för ikraftträdandet av den ovan under A) angivna lagen.

II.

**Beträffande förslaget till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik
boställsordning den 9 december 1910.**

av herrar *Hederstierna*, *Klefbeck*, *Sandegård*, *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley*, *Söderberg* och *Sjögren*, som anförde:

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 9 saml. 1 avd. 30 häft. (Nr 35.)

Beslutet att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning, i vad detta förslag avser att befogenheten att bestämma vilka och hurudana hus skola finnas på ecklesiastikt löneboställe skall överflyttas från synerätten till de myndigheter, som omhänderhava utarrenderingen, och att den utredning och det förslag, som föregå detta bestämmande, skola verkställas i samband med arrendeuppskattningen, likasom beslutet att uttala sig för att genom ändrade bestämmelser tillförsäkra uppskattningsnämnden större sakkunskap och skicklighet hava tillkommit under vår medverkan.

Den lösning av arrende frågan, som utskottet sålunda och genom sina övriga, även av oss biträdda, beslut tillstyrkt, synes oss visserligen komma att medföra stora förbättringar i det ecklesiastika arrendeväsendet, men efter vår mening hade utskottet bort i större utsträckning än som skett förorda Kungl. Maj:ts förslag.

Sålunda anse vi utskottet hava bort bättre tillvarataga möjligheterna att stärka uppskattningsnämnden, något som ej kan ske utan att giva den en viss grad av permanens och ett icke allt för obetydligt verksamhetsområde. Tanken på inrättande av en *boställsnämnd* finna vi sålunda hava bort av utskottet godkännas. Vissa modifikationer i Kungl. Maj:ts förslag synas emellertid vara påkallade på grund av kostnadsskäl. För ordföranden, vilken torde böra utses av länsstyrelsen, torde tjänstgöringsområdet böra något begränsas. Det synes i regel kunna sammanfalla med tingslaget. Lämpligen bör den av domkapitlet utsedda bisittaren få sig samma tjänstgöringsområde anvisat. Den tredje ledamoten åter torde, jämväl för tillgodoseende av behövet av ortskännedom, kunna vara en närboende person. Det synes lämpligen kunna ordnas så, att varje pastorat utser en person till tjänstgöring i boställsnämnden, därvid i varje särskilt fall inkallas den närmast boende, som ej tillhör det av förrättningen berörda pastoratet. I övrigt hänvisas till efterföljande förslag till ändrad lydelse av 32 § jämte därav föranledda ändringar i 33 §.

Till en sålunda sammansatt nämnd lärer kunna anförtros uppdragen att förrätta ekonomiska besiktningar samt av- och tillträdessyner, varigenom vinnes ytterligare en av de fördelar, Kungl. Maj:ts förslag erbjuder.

Något fast arvode till nämndsordföranden synes ej vara påkallat.

På grund härav och då vi, utöver vad nu nämnts, icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa vi, så vitt angår förslaget till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910,

att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts härutinnan framlagda förslag allenast med de ändringar beträffande 32 och 33 §§, som framgå av efterföljande förslag:

32 §.

1. Ekonomisk besiktning förrättas, efter förordnande av domkapitlet, av en boställsnämnd, bestående av tre i orten boende, i lantbruks- och därmed sammanhängande affärsförhållanden kunniga män.

Boställsnämnd skall finnas, en för varje tingslag på landet jämte de städer, som ligga därinom eller som enligt Konungens förordnande skola därmed förenas till ett tjänstgöringsområde, samt en för Stockholms stad.

Av boställsnämndens ledamöter skola två jämte lika antal ersättare utses för tre år åt gången, den ena, tillika ordförande, av länsstyrelsen samt den andra av domkapitlet. Som tredje ledamot i boställsnämnden inträder en av dem, som, till ett antal av en för varje till tjänstgöringsområdet hänfört pastorat, skola pastoratsvis, likaledes för tre år, utses för tjänstgöring i boställsnämnden, därvid vad om valbarhet till nämndeman finnes stadgat skall äga motsvarande tillämpning; skolande i varje särskilt fall bland de sålunda valda inkallas den närmast boende, som ej tillhör det av förrättningen berörda pastoratet.

Konungen äger, där särskilda skäl sådant föranleda, rörande nämndens tjänstgöringsområde och sättet huru ledamöterna skola utses förordna annorlunda än nu sagts.

Stanna nämndens ledamöter i olika meningar, gälle vad de flesta säga. Har var sin särskilda mening, gälle ordförandens.

2. Ekonomisk besiktning å löneboställe må ock kunna förrättas av ordföranden ensam, därest domkapitlet med hänsyn till boställets ringhet eller andra omständigheter prövar sådant lämpligen kunna äga rum och arrendatorn därtill lämnar medgivande. Vid sådan besiktning må dock ej handläggas frågor om utdömande eller insyning av skyldighetshus.

33 §.

1. Såsom jäv — — — — — räknas.

2. Vet nämndens ordförande, att sådant jäv mot honom är, eller är han av laga förfall hindrad att deltaga i nämnden, inkalle han i sitt ställe den för honom utsedda ersättaren. Förekommer dylikt jäv mot eller förfall för någon av nämndens övriga ledamöter, göre denne omedelbart anmälan därom hos ordföranden, vilken ombesörjer inkallandet av ersättare.

3. Därest i det fall, att ordföranden eller av domkapitel utsedd ledamot på grund av laga förfall eller jäv är hindrad att deltaga i nämnden, sådant hinder möter jämväl för ersättaren, åligger det ordföranden att om förhållandet göra anmälan hos länsstyrelsen, som har att för ifrågavarande tillfälle förordna ordförande eller ledamot av nämnden.

III.

Beträffande förslaget till lag om förskott ur kyrkofonden till bekostande av viss nybyggnad å ecklesiastika löneboställen

av herrar *Lyberg, K. G. Westman* och *Persson* i Trången, som yrkat, att ifrågavarande lagförslag måtte av riksdagen avslås.

IV.

Utan angivet yrkande

dels av herr *Edw. Larson*,
dels av herr *Jansson* i Edsbäcken,
dels av herr *af Ekenstam*,
dels ock av herr *Olsson* i Kalmar.

Härjämte har följande *särskilda yttrande* avgivits av herrar *Lyberg, K. G. Westman* och *Persson* i Trången:

»Då vi reserverat oss mot viss del av utskottets hemställan, framträder häri en skiljaktighet från utskottets majoritet, som medfört, att vi ansett oss böra särskilt anföra och sammanfatta de skäl, som för oss varit bestämmande, när vi i övriga delar anslutit oss till vad utskottet hemställt.

De anmärkningar, som i väckta motioner om avslag å propositionen blivit framförda, finna vi i vissa avseenden befogade. En del av dem har, såsom i propositionen omförmåls, närmare preciserats i kammarkollegii yttrande över det i ämnet avgivna sakkunnigbetänkandet och föranlett kollegium — som likväl ansett sig kunna tillstyrka den nya lagstiftningen — uttala »ganska stor tvekan» om lämpligheten av att nu genom en mindre omfattande revision befästa det nuvarande systemet och därigenom på sätt och vis föregripa den kommande större revision, som med avseende å den ecklesiastika jordens förvaltning och disposition bebådats.

Vi kunna emellertid icke finna, att någon av de gjorda anmärkningarna träffar de huvudpunkter av förslaget, som röra bestämmandet av byggnadsskyldigheten å utarrenderat boställe, samt arrendators skyldighet att utgöra s. k. tjänstbarheter till vederbörande tjänsteinnehavare och den härmed sammanhängande frågan om höjt resanslag åt prästerna.

De ändringar, som i nämnda huvudpunkter ifrågasatts, behöva icke på något sätt beröra spörsmålet om en eventuell *fullständig omläggning av den ecklesiastika jordens förvaltning* för dess nuvarande ändamål, eftersom ändringarna kunna genomföras utan någon som helst rubbning av det nuvarande förvaltnings-systemet och de förutsättningar, på vilka det är byggt. Frågan om resanslag

till prästerna berör visserligen deras löneförmåner, men i sådant avseende föreslagen ändring utgör blott en jämkning av gällande bestämmelser i syfte att utjämna uppenbara missförhållanden vid deras tillämpning och måste i detta sammanhang genomföras, om man vill vinna behövliga rättelser i bestämmelserna om utgörande av tjänstbarheter. Ett föregripande av en blivande *lönereglering för prästerskapet* kan alltså icke härigenom anses äga rum. Icke heller kan ett framtida tillgodoseende av önskemålet att för *bildande av smärre jordbruk och egna hem* disponera löneboställena tänkas bliva försvårat genom antagande av förslaget i nu angivna delar. Tvärtom lära ett minskat bebyggande av boställena och sådan lättnad i arrendators skyldighet att utgöra tjänstbarheter, att prästerskapets ekonomiska intressen bliva i ännu mindre grad än för närvarande bundna vid boställena, underlätta möjligheterna att framdeles utverka deras styckning för sagda ändamål.

Däremot hava vi ansett, att vissa av de skäl, som blivit i motionerna anförda för avslag å propositionen, och som föranlett kammarkollegium att uttala sin tvekan om lämpligheten att nu genomföra den ifrågasatta nya lagstiftningen, hava sitt berättigande *dels* beträffande frågan om förskott från kyrkofonden *och dels* i vad angår förslaget om inrättande av stadigvarande, delvis avlönade boställsnämnder. Vad särskilt angår dessa senare, torde med fog kunna sägas, att skapandet av dylika förvaltningsorgan skulle vara ägnat att försvåra och fördröja det slutliga genomförandet av ett lämpligare förvaltningssystem över huvud taget. Betydligt ökade kostnader — sannolikt ganska snart uppgående till högre belopp än de i propositionen beräknade — skulle bliva därmed förbundna. Från principiell synpunkt måste därjämte betecknas såsom oegentligt, att en på förslaget sätt sammansatt nämnd även skulle hava att å boställena förrätta av- och tillträdessyn, därvid ofta invecklade rättsliga spörsmål kräva avgörande. Vi hava därför funnit så mycket större skäl att avstyrka förslaget om boställsnämnder, som de fördelar, vilka ansetts därmed vara att vinna, i allt väsentligt stå att erhålla genom den förändrade procedur i fråga om arrendepusskattning m. m., som utskottet förordat.

När vi sålunda stannat för att i vissa delar tillstyrka bifall till propositionen, har det skett under förvissning, att Kungl. Maj:t snarast möjligt igångsätter den *utredning om den eklestiasitika jordens användning för bildande av smärre jordbruk och egna hem*, varom riksdagen senast nästlidet år avlätit skrivelse till Kungl. Maj:t, samt att Kungl. Maj:t vid utfärdande av ny eklestiasitik arrendeförordning beaktar de önskemål, särskilt angående *kortare arrendetider* i vissa fall, vilka utskottet uttalat.»
